

Die uw jeugd vernieuwt
alcdievan een arend. . .

De Reformatie

jaargang 59 / 4

2 sept. 1984

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

THEOLOGISCHE HOGESCHOOLDAG

Van lang geleden

Indrukken van de jaren 1920-1925

Studeren in Kampen rond 1930

Flarden uit het dagboek van een
student (geb. 1919)

Nabij U is het Woord

Rond de Theologische
Hogeschool 1955-'59

Magere jaren

Het Kamper studentenleven
rond 1980

Van lang geleden

Het is voor mij een oorzaak van blijde dankbaarheid dat men mij heeft gevraagd iets te schrijven over het leven aan onze Theologische Hogeschool in de tijd, dat ik daar student was.

Ik hoop het zo te doen dat het zich prettig laat lezen en dat het de werkelijkheid goed weergeeft. Het is dit jaar precies tachtig jaar geleden, dat ik in Kampen terecht kwam.

Niet dadelijk werd ik toen student. Ik werd leerling in de derde klas van het gereformeerd gymnasium. Toch kwam ik wel dadelijk in aanraking met de mensen van de School.

School en gymnasium, zal ik maar zeggen, waren gevestigd in één gebouw aan de Oudestraat, dat velen van de lezers zich nog wel zullen herinneren.

Het gymnasium had de beneden-vertrekken,

de School huisde en werkte op de bovenver- 761
dieping.

Wij zagen en ontmoetten de heren van de School wel. Ja ik weet niet meer hoe dat precies zat, maar wij, gymnasiasten, hadden zelfs toegang tot de 'leeszaal' van de studenten. Vroeger waren trouwens School en gymnasium één geweest. De jongelui, die in Kampen gingen studeren, werden direct 'student', 'litterarisch student'. Dat duurde vijf jaar. Wanneer men die vijf klassen goed had afgelopen, werd men zo zonder meer 'theologisch' student, zonder een apart examen te moeten afleggen.

Dat was enkele jaren voordat ik in Kampen kwam veranderd. Toen is de litterarische afdeling van de School veranderd in een echt, ook door de overheid erkend, gymnasium met zes klassen en met een eindexamen in tegenwoordigheid van een overheidscommissie. Slaagde iemand daarvoor, dan kon hij student worden aan alle universiteiten, natuurlijk ook aan de Theologische School in Kampen.

Toen ik in 1904 in de derde klas van het gymnasium een plaats kreeg moest ik nog 4 jaar daar door maken. Aan het einde daarvan deed ik met mijn klasgenoten eindexamen en slaagde daarvoor. Het spreekt vanzelf dat ik zo spoedig mogelijk toen verzocht als student in de theologie te worden ingeschreven; wat ook onmiddellijk gebeurde.

Wij kwamen toen met zijn zessen als nieuwe studenten aan. Een van ons werd nog zonder 'eindexamen' te hebben gedaan toegelaten. Hij was reeds litterarisch student geworden in de oude tijd. Maar door een paar keer 'te blijven zitten' aan het einde van een jaar, was hij zolang onderweg geweest, dat hij nog, zoals vroeger, zonder 'eindexamen' te doen 'theologisch student kon worden.

U kunt er zeker van zijn, dat de mannen van de School, de curatoren en professoren er

door
D. van Dijk,
student van 1904-1913

heel blij mee waren, dat er weer zes nieuwe studenten bijkwamen.

Zes jaar geleden had de School een erge Map gehad. Op de synode van Arnhem in 1902 was met 25 tegen 15 stemmen besloten de School niet meer 'zelfstandig' te laten voortbestaan, maar haar op te nemen in de Theologische Faculteit van de Vrije Universiteit. Nog diezelfde synode besloot echter dit besluit niet uit te voeren, omdat men vreesde dat dit een scheuring in de kerk zou veroorzaken.

Maar wat gebeurde toen? Aan de V.U. benoemde men toen twee professoren van Kampen, prof. Bavinck en prof. Biesterveld; de twee, bij de studenten zeer geëerde en geliefde hoogleraren. De heren namen de benoeming aan en vertrokken. Dit had ten gevolge, dat meer dan de helft van de studenten met hen mee verdween naar Amsterdam.

Later, in 1905, ik was toen reeds in Kampen, ging er nog weer een groep studenten weg naar de V.U. De tweede exodus noemden wij dat. Toen is er een tijd geweest dat er maar twaalf studenten waren in Kampen, die college liepen. Toen ik student werd was het al weer een beetje aan het groeien. Maar nog eens, men is blij geweest, dat wij met zijn zessen er weer bijkwamen.

■ Het studentenleven

Nadat ik als student was ingeschreven, wendde ik mij ook onmiddellijk tot het studenten-corps, dat toen nog de naam had 'Fides Quærit Intellectum', met het verzoek als lid van dit Corps te worden aanvaard. Ik werd als 'groen' aangenomen en na een 'ontgroening', die in Kampen niet veel om 't lijf had, als Corpslid ingeschreven.

Nog altijd, na 76 jaar, hangt de bul, waarin die inschrijving is vastgelegd op mijn studeerkamer; mooi ingelijst in brede, houten lijst, achter glas, vergeeld van de ouderdom, ondertekend door de toenmalige *ab-actis corporis* P. Hekman. Ook daar was men blij. Het Corps was ook heel klein geweest, maar groeide nu ook weer wat. Toch was het nog klein; maar daardoor was het Corpsleven zo gezellig. Natuurlijk had ieder van ons zijn meer persoonlijke, vertrouwde vriend. Mijn vrienden waren F. H. van Loon, maar vooral J. G. Feenstra, die later lang dominé is geweest in de gemeente van Scheveningen. Bekend van zijn verklaring van de Geloofsbelijdenis en van de Vijf artikelen tegen de Remonstranten en andere geschriften. Helaas heeft hij zich niet vrijgemaakt. Maar wij kenden elkaar als studenten allemaal en leefden als vrienden met elkaar.

En dat was een mooi en goed leven. In de

universiteitssteden hadden de studenten vaak een slechte naam: drinkebroers, herrieschoppers. In Kampen was daar geen sprake van. Zelf was ik reeds in die dagen geheelonthouder; de enige van de studenten, maar zelfs op feestelijke vergaderingen, waar wel een glas wijn gedronken werd en wel een vrolijke stemming heerste, was er van dronkenschap geen sprake. Bij de Kamper bevolking werden de studenten graag gezien. Zo kwam het waarschijnlijk ook dat wij een goede plaats hadden in:

■ De plaatselijke kerk van Kampen

Van de kerkeraad hadden wij vrije vaste zitplaatsen op de galerij vlak tegenover de preekstoel, in de grote Burgwalkerk. Van die plaatsen maakten wij regelmatig, trouw, gebruik. Eén keer, herinner ik mij, maakte een beste, brave student daarvan een raar gebruik.

Ds. **Elsinga**, een van de dominees, die wij daar toen hadden, preekte er die morgen. Dat was een uitnemend predikant. Ernstig, een knap theoloog, een goed prediker. Alleen, hij kon het slot wel eens wat lang maken; dan kon hij het eind niet vinden. Dat kon die student niet verdragen, en toen op eens stond meneer op; haalde zijn horloge uit de zak, hield het met wijzerplaat naar voren voor zijn buik, naar de dominé toegekeerd om de spreker toe te roepen: 'Beste dominé, houd nu toch op, schei toch uit, het is al lang genoeg geweest.' Ik weet niet meer of ik het ook gezegd heb, maar gedacht heb ik wel: 'Kerel, pas op, denk eraan dat jij straks ook dominé hoopt te zijn. Hoe zou jij het dan vinden, als er aan het eind van de preek een eigenwijze jonge knaap voor je verscheen, met het horloge voor zijn buik, om jouw, in jouw pogen om het de gemeente nog even goed te zeggen, toe te roepen: 'Man hou toch op; het is nou mooi genoeg, zeg toch 'amen' '.

Ik weet niet of dominé **Elsinga** dat eigenwijs gebaar gezien heeft. In elk geval is er geen moeite door gekomen.

Wij gingen dus trouw naar de kerk.

Wij kregen ook huisbezoek. Studenten, die hun kamer hadden bij een gezin van de gemeente schikten wel, als dat gezin bezocht werd, daar ook aan tafel; anderen ontvingen de broeders bij zich op eigen kamer.

Wij deden als studenten ook wel een beetje kerkewerk. Ik bedoel niet in opdracht van de kerkeraad, maar werk dat een beetje in de lijn van het dominees-werk ligt. Wij evangeliseerden; wij hielden hier en daar zondagschool op 't Kampereiland, op de Koelucht,

KERNREDACTIE:
DR. K. VELING (eindredacteur).
DS. C. J. SMEUK.
DR. W. G. DE VRIES.

BREDE REDACTIE
PROF. DRS. D. DEDDENS.
PROF. DR. J. DOUMA,
PROF. J. KAMPHUIS,
PROF. DR. C. TRIMP,
DS. C. J. SMELIK,
DR. K. VELING,
DR. W. G. DE VRIES

Alle stukken bestemd voor de
Redactie aan:
K. Veling,
Postbus 99, 8050 AB te Hatterm.

ADMINISTRATIE:
Uitgeverij
Oosterbaan & Le Cointre B.V.
Postrekening 406040
Postbus 25.4460 AA Goes
Tel. (01100) 15591

Advertenties 40 cent per mm
Contracttarief op aanvraag
Advertenties
(01100) 27555, toestel 10

Zonder schriftelijke toestemming
van de uitgever is het niet to-
gestaan artikelen uit dit blad over
te nemen.

Abonnement ƒ 69,— per jaar
Buitenland: ƒ 121,20 per jaar (zee-
post)
Lossennummers ƒ 1,40 (excl. porto)

maar vooral werkten wij in de kleine **herder-**loze kerk van Wilsum.

Zelf heb ik daar een tijdlang elke zondagmiddag zondagsschool gehouden, een **knapen-**vereniging geleid. Daar een boterham gegeven bij een gezin van de gemeente, 's avonds een jongelingsvereniging geleid of, eens in de maand, een toespraak gehouden op een vergadering van de zendingsvereniging.

Wilsum, daar hielden veel studenten hun eerste preek. Grappig was het de ouderling, de voorzitter van de kerkeraad, daar verslag over te horen uitbrengen. Alsof hij zelf prof was in de predikking, karakteriseerde hij die preken. Zelf heb ik daar een winter gecatechiseerd op woensdagmiddag. Drie catechisaties.

Even tussen haakjes: wat dacht u dat ik daarmee verdiende? Eerst een uur lopen erheen, drie uur catechiseren, een uur lopen terug. Een hele winter? f 25,-

Voor dat geld heb ik mijn eerste fiets, een gebruikte tweedehands fiets gekocht. Zo scharrelden velen van ons in het kerkelijk leven rond. Maar in één woord wij hadden het heel goed in de Kerk van Kampen. Ik heb daar meegemaakt: ds. G. Elsinga, bij wien ik, nog op 't gymnasium, belijdenis heb gedaan. Ds. Westerbeek van Eerden, een oude doleantie-dominé. De studenten, in 't algemeen, hoorden hem niet graag, zelf hoorde ik graag zijn catechismus-preken. Kort en klaar wist hij zin en strekking van een zondag aan de gemeente te verklaren.

Dan ds. Schuurman, een welsprekend man; van hem heb ik een mooie herderlijke onderwijzing gehad, toen ik met hem in een koetsje terug kon rijden uit Wilsum.

En dan ds. G. Wisse, de in zijn tijd vermaarde kanselredenaar. Inderdaad was hij een welsprekend man. Toch hield ik niet van zijn preken. Hij was een man, die zich teveel bezighield met de 'wijsbegeerte'. Er werd van hem verteld, dat hij, toen hij **vóór** Kampen in Leiden stond, wel een **prof.** van de universiteit, een aanhanger van de bekende duitse wijsgeer, bij zich in de kerk kreeg. En nu preekt hij zo, dat hij voor de tussengang ook de wijsbegeerte aan het woord liet komen; zo kwamen dan ook ongelovige heren en dames in de kerk, om de wijsgerige uiteenzettingen te horen, maar dan kwam na de tussengang het zwaar gemoedelijke voor de eenvoudige velen van de gemeente. Van die tweeledigheid van een preek hield ik niet: Toen hij in Kampen kwam, beloofde hij ons studenten, dat hij ons een cursus in de filosofie zou geven. Daar waren wij blij mee en trots op. Maar toen ons bleek, dat hij allerlei mensen op die cursus een plaats gaf, toen er

een keer een vroedvrouw uit de cursus werd weggeroepen, die heel haastig naar een bevalling moest komen, werd ons dat wel wat gortig en verliep de cursus. Op zijn kamer heb ik een keer een gesprek met hem gehad over de persoonlijke instelling van de dienaar des Woords bij zijn preken. Later is hij chr. gereformeerd geworden en professor aan de chr. **geref.** opleidingsschool. Dus, wij leefden mee met de kerk en haar dominees.

Maar nu iets anders, het voornaamste, namelijk:

■ **Ons leven van de School**

Toen wij dus het gymnasium achter de rug hadden en student waren geworden, begonnen wij het eerste jaar, zoals dat nog het geval is, met de 'propaedeuse', dat is de **vóóroplei-**ding voordat de studenten met de eigenlijke theologische studie beginnen. Twee lectoren, zoals ik ze nu maar zal noemen, die ons daar hun lessen gaven, staan mij nog zo klaar voor de geest. Dat waren: Dr. J. J. Esser en dr. A. Noordt zij. Dr. Esser was een bijzonder man. Zijn vak was 'latijn en grieks'; daarin was hij zeer knap, maar daarnaast wist hij zoveel op velerlei terrein. Hij was kinderlijk gelovig, een waarachtig vroom mens en hij was zo ontzaglijk thuis in de bijbel. Op 't gymnasium hadden wij reeds lang les van hem gehad, en nu kregen wij hem nog een jaar lang als student, waar hij ons nog verder de kennis van latijn en grieks bijbracht. Maar hij praatte met ons over allerlei zaken. Als je wilde luisteren, kon je zoveel van hem leren. Een ding, waarover hij altijd weer verbaasd stonden, was zijn grote kennis van de inhoud van de Heilige Schrift. Als wij een tekst in het hoofd hadden, waarvan wij niet wisten waar hij in de bijbel stond, vroegen wij meneer Esser: 'Meneer, waar staat die tekst?' En dat wist hij dan in veel gevallen.

Een speciaal hogeschool-nummer

Naar aanleiding van de jaarlijkse dag van de Theologische Hogeschool vraagt de Reformatie deze keer aandacht voor de geschiedenis van de theologische opleiding te Kampen.

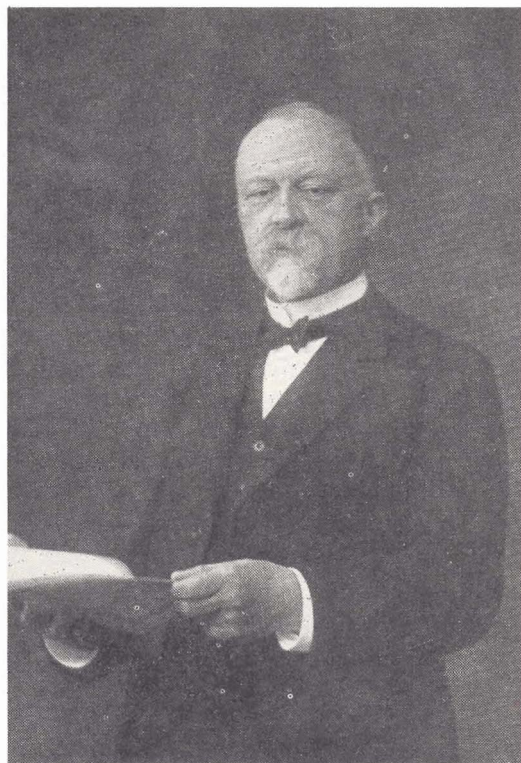
De auteurs van de verschillende bijdragen waren allen eens theologisch student. Ze putten uit hun herinnering, tot lering en ook vermaak.

De redactie

Soms een woord midden uit de geschriften van de oud testamentische profeten. Wonderbaarlijk was dat.

Zo even zei ik: Als je wilde, kon je veel van hem leren. Zijn zwak was, dat hij niet recht orde kon bewaren. Daarom waren er ook, die niets van hem opstaken. Zij werden door hem niet gedwongen te luisteren. Maar wie wilde, ik herhaal het, kon veel van hem leren. En wij hielden veel van Joost, zoals wij hem noemden. Wij allemaal.

De tweede lector was dr. A. Noordtzij; een zeer geleerd man in het hebreuws en in allerlei oud testamentische zaken. Dat blijkt wel hieruit, dat hij als gereformeerd man, later professor in die vakken is geweest aan de uni-

versiteit in Utrecht. Op het gymnasium hadden wij reeds twee jaar hebreeuwse les van hem gehad en dan in de propaedeuse nog een jaar lang, en hij was een uitnemend leraar. Ik denk dat er geen tijd aan de School is geweest, waarin zij zó het hebreuws leerden, als wij in onze tijd.

Arie, zoals wij hem noemden, was wel streng, maar toch een aangenaam mens.

Na een jaar deden wij propaedeutisch examen en begonnen wij met de eigenlijke theologische vakken.

Wij hadden in onze tijd daarvoor vier hoogleraren. Prof. M. Noordtzij, prof. L. Lindeboom, prof. dr. A. G. Honig en prof. dr. H. **Bouwman**.

Professor Maarten Noordtzij werd geboren 10 oktober 1840 en overleed 9 februari 1915.

Toen ik september 1908 student werd, was hij dus al een man van 68 jaar. Toch was hij, om zo te zien nog een fiere mannelijke gestalte. Vrij lang stevig gebouwd, een mooie kop met golvend, grijzend haar en een mooie baard. Hij was iemand met een vriendelijk joviaal karakter. Ook voor de studenten was hij vriendelijk. Hij was, om zo te zeggen, in zijn hart jong gebleven. Hij begreep de studenten, ook als een eens een soort kwajongensstreek uithaalden en had er helemaal geen moeite mee hun dat te vergeven. Als wij als studenten hem zo eens op straat ontmoetten, konden wij met hem oplopen en een praatje met hem maken als met onze gelijke. Evenals van dr. Esser, Joost, hielden wij ook van 'Ouwe Noordt', zoals wij hem noemden. Hij was professor voor de exegese van het Oude Testament en voor de daarbij behorende Oud Testamentische vakken. Hij was in deze vakken zeer geleerd. Zijn opleiding had hij gehad aan de toen nog eenvoudige Theologische School in Kampen van september 1862 tot juli 1867. Reeds als student stond hij ervoor bekend, dat hij bijzonder knap was in het hebreuws en in alles wat betrekking had op het Oude Testament.

Maar als dominé in de pastorie heeft hij die studie met kracht doorgezet. Hij heeft ontzaglijk hard gewerkt. In zijn eerste gemeente, in het friese St. Anna Parochie is het zelfs gebeurd dat de kerkvisitatoren aan de **kerke**raad vroegen: 'Werkt jullie dominé niet te hard?' Uit verschillende door hem uitgegeven geschriften bleek wel hoe knap hij was in alles wat betrekking had op het Oude Testament. Hij mocht gerekend worden bij de grote geleerden, de echte mannen van wetenschap in binnen- en buitenland.

In 1875 werd hij door de synode van 's Hertogenbosch benoemd tot professor aan de Kamper School. Dat was een geweldige winst voor de School. Ook in Kampen heeft hij, in de eerste tijd vooral, hard gewerkt. Hij heeft veel gedaan voor de handhaving van het Oude Testament, in zijn geheel, ook op historisch terrein, het onwankelbare, waarachtige Woord van God. En dat in een tijd, toen de waarheid van de Schrift door geleerden, vooral in Duitsland, werd ontkend. Toen ik student werd, was hij, zoals ik reeds zei, 68 jaar. Toen begonnen zich reeds de verschijnselen bij hem voor te doen van 'oud worden'. De colleges waren, wat de inhoud betreft nog goed. Wij hebben van hem gehad de exegese van de profetien van de Ezechiël. Dat was goed.

Maar de wijze, waarop het werd voor gedragen, daarbij was soms iets, dat ons deed denken en zeggen: 'Dat is wat raar'.

Ik ben geen dokter en kan dat niet beoordelen, maar ik heb weleens gedacht dat door zijn ontzaglijke harde werken zijn **verstandskracht** wel wat vroeg aan slijtage begon te lijden. In 1912 heb ik van hem nog de taak opgekregen, die ik voor mijn **candidaatsexamen**, had klaar te maken. Ik moest **exegetiseren** Amos 3. Maar toen ik klaar was, was prof. Noordtzij reeds afgetreden en vervangen door zijn opvolger prof. dr. J. Ridderbos, die mij ook het **candidaatsexamen** mee heeft afgenomen.

Maar in mijn tijd, was de 'oude Noordt' toch een figuur, die aan het leven op de School een bepaalde klem gaf; hij schiep een bepaalde sfeer om zich heen.

■ Prof. Lindeboom

Een totaal andere figuur was prof. Lukas **Lindeboom**. Hij werd professor in Kampen in 1881. Hij had als vakken de exegese van het Nieuwe Testament en de daarmee samenhangende nieuwtestamentische. Ik zei reeds: een totaal andere figuur dan prof. Noordtzij. Hij was kleiner en minder fors gebouwd; wel zat hij in mijn tijd aardig goed in 't vet. Prof. Noordtzij was wat slordig; tot ons vermaak ontdekten wij wel eens een vlek op zijn deftige jacquet of een gebrek in de wijze waarop hij zijn kleren 's morgens had dichtgeknoopt. Maar iets dergelijks zou je bij prof. Lindeboom nooit ontdekken. Hij zag er altijd volkomen netjes uit, om door een ringetje te halen. Het grijze haar en de grijze baard keurig geknipt. Hij was altijd vriendelijk tegen ons, studenten; een glimlach op zijn gezicht. Maar het was niet de joviale, maar kameraadschappelijke houding van prof. Noordtzij. Hij was ook iets strenger in het beoordelen van fouten en gebreken in ons gedrag. Dat alles kon echter een goede, vriendschappelijke houding tussen hem en ons niet weg nemen. Prof. Lindeboom was niet zoals prof. Noordtzij een man van wetenschap. Hij was scherpzinnig genoeg, was Ook van de zaken die hij ons had te onderwijzen goed op de hoogte.

Maar de zuiver wetenschappelijke beoefening van deze dingen lag hem niet zo. Hij was meer gericht op de praktijk. Hij was volop man van de Evangelisatie. Toen hij **dominé** was in 's Hertogenbosch, in Zaandam, had hij het gevoel dat **heel** die bevolking hem ter verzorging was toevertrouwd en aan die 'opdracht' zocht hij te voldoen door met kracht te evangeliseren; ook door te spreken op straat. Hij heeft ons daarvan wel verhalen verteld. Veel heeft hij gedaan voor het in het leven roepen van christelijke gestichten voor krankzinnigenverpleging en dergelijke.

Hij was al emeritus en ik was al dominé in Groningen, toen hij op een Schooldag mij bij hem vroeg te komen. Hij had er erg in gekregen, dat in die gestichten, bv. 'Denennoord' te Zuidlaren het christelijk karakter langzamerhand ging verdwijnen en vroeg mij of ik daar iets kon en wilde doen.

Toch was hij een goed hoogleraar, die ons goed college gaf. Een ding was er dat heel zijn arbeid aan de School beheerste, nl. de vraag: 'Wat zegt de Schrift?'

Die vraag beheerste zijn denken en schrijven voor theologische onderwerpen, beheerste ook zijn eigen colleges. Dat trachtte hij ook ons bij te brengen voor ons werk straks, als wij dominé waren geworden. Hij gaf ons een tiental regels voor 'Schriftverklaring', **stokregels** noemden wij die. De eerste twee daarvan waren:

1. Lees wat er staat.
2. Versta wat gij leest.

Nog één ding zou ik graag willen vertellen. In mijn tijd bestond in Kampen de gewoonte, dat professoren des Zondagsavonds wel eens een stuk of wat studenten nodigden op een kopje thee. Prof. Lindeboom deed dat ook. Máár..., dan kwam er vaak iets, wat de jongelui vervelend vonden.

'Zo, jongelui, zijn jullie vandaag tweemaal naar de Kerk geweest?'

'Ja, professor.'

'Vanavond bij die dominé?' 'Ja, professor.'

'Vertel mij dan eens, welke tekst of welke zondag van de catechismus had hij als onderwerp?'

Nou, dat werd dan genoemd.

'Ja, en wat waren zijn thema en verdelingen?'

En dan gebeurde het, dat de ondervraagde dat niet wist.

Maar dan had de professor iets achter de hand. Hij was toen voor de tweede keer getrouwd met een weduwe, De Savornin Lohman, die een paar dochters bij zich had. De jongste een meisje van een jaar of vijftien. Zeg maar, dat ze Louise heette.

'Nou, Louise, zeg jij dat dan maar.'

En dan moest die arme student met beschaamde kaken horen hoe de dominé hem de loef afstak. Ach, wat vonden de heren dat **vervelend**.

Maar prof. Lindeboom was een goed hoogleeraar, van wien wij veel konden leren.

Naast Noordtzij en Lindeboom hadden wij dan nog de twee jongeren, Honig en Bouwman.

Eerst:

■ Prof. dr. A. G. Honig

Prof. Anthon Gerrit Honig was eigenlijk een vreemde verschijning in Kampen. Hij was

door onze synode benoemd in de plaats van de professoren Bavinck en Biesterveld, die ons door de V.U. in Amsterdam waren afgesnoept na de synode van Arnhem in 1902, waardoor de School zo'n geweldige klap had gekregen.

En dan komt daar prof. Honig. Een leerling van de V.U. Een Kuyper-man. En die komt daar dan in het gezelschap van die twee oude professoren, die door een daad van de V.U. zo berooid in Kampen waren achter gebleven. Mij dunkt, dat moet voor hem wel een zeer onprettig ding geweest zijn.

Toch hebben wij er nooit iets van gemerkt, dat prof. Honig zich niet op zijn gemak voelde, of dat de oude professoren hem met een scheel oog aankeken. Die verhouding was goed.

standpunt te bepalen. Ja, ik heb van prof. Honig *veel* dogmatiek geleerd.

Van ethiek herinner ik mij niet zoveel. Wel weet ik nog, dat wij op een college ethiek met de professor debateren mochten over het wel of niet geoorloofde van een of ander ding. Naar homiletiek, predikkunde. Neen, prof. Honig leerde ons nog niet preken in de geest van prof. Schilder en anderen; **openbarings**-historisch, heilshistorisch. Hij leerde ons nog preken in de oude trant.

Maar ik heb ontzettend veel van hem geleerd voor de opbouw en het in elkaar **zetten** van een preek. Daar ben ik hem altijd dankbaar voor gebleven. Ja, prof. Honig was een goed hoogleraar.

En dan nog:

■ Prof. H. Bouwman

Prof. **Bouwman** was benoemd in 1902 in de plaats van D. K. Wielenga. Deze was het eens met prof. Bavinck en prof. Biesterveld met betrekking tot de ineensmelting van de School in Kampen met de Theologische Faculteit aan de V.U., maar eer de synode bij elkaar kwam was hij reeds overleden. In zijn plaats nu was gekomen prof. dr. H. **Bouwman**. Hij moest ons onderwijs geven in kerkgeschiedenis en in kerkrecht.

Hij was een lange, fors gebouwde man. Ook altijd keurig netjes, maar toch zag hij er anders uit dan prof. Honig. Hij kwam uit Uithuizen in Groningerland, uit een aanzienlijke boerenfamilie. Hij was een keurige mijnheer, maar had niet dat steeds, dat bij Honig in 't oog viel.

Prof. **Bouwman**, zoals ik reeds zei, gaf onderwijs in kerkgeschiedenis en kerkrecht. Zeer precies en uitvoerig dicteerde hij ons wat wij ons hadden eigen te maken. Ik herinner mij nog dat hij ons een keer college gaf over de plaats van de mystiek in de geschiedenis van de kerken in Nederland. Wij verwonderden ons erover, dat hij over zo'n teer onderwerp als de mystiek, zo zakelijk en precies kon redeneren. Maar zo was zijn aanleg en het was ook wel nuttig om zo tot een klaar inzicht te komen van de zaak, waar het om ging. Dat hij zo dor, zakelijk over de mystiek kon praten, kwam helemaal niet doordat hij voor de mystiek niets voelde. Integendeel. Hij was mystiek van aanleg. Hij kwam, zoals ik reeds zei, uit Uithuizen, Groningerland. De omgeving waarin de Afscheiding is begonnen en krachtig is doorgezet. De omgeving vol van 'vrome gezelschappen', waarin de mystiek een grote plaats had. Ik vermoed dat daarvan iets bij prof. **Bouwman** was blijven hangen. Zo'n grote, forse verschijning maar met een week mystiek hart.

Dr. H. Bavinck

P. Biesterveld

Prof. Honig was een goedmoedig, altijd vriendelijk man, ook jegens de studenten. Hij was een heer in zijn verschijning, een steeds heer; keurig gekleed; glad geschoren; later heeft hij een mooie golvende baard laten staan, waardoor een vergroeiing aan zijn kaak werd verborgen en hij er mannelijker en **knapper** kwam uit te zien.

Hij moest ons college geven in de dogmatiek, de ethiek en de homiletiek (predikkunde). Voor prof. Biesterveld was geen nieuwe prof. benoemd, zodat prof. Honig behalve de taak van Bavinck ook nog een deel van **Biesterveld** zijn taak op zich moest nemen. Nu, hij heeft dat alles kostelijk gedaan.

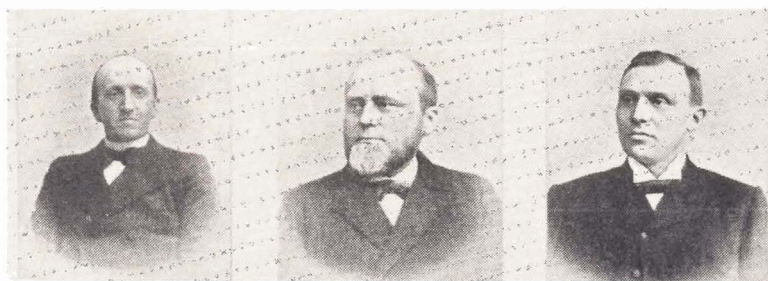
Dogmatiek. Er werd wel eens gedacht en gezegd: Och, hij praat Kuyper na, met een klein beetje afwijking, waarin hij Bavinck volgt. Maar wie zijn later uitgegeven Handboek van de Dogmatiek leest, bv over de zogenaamde **rechtvaardigmaking** van eeuwigheid, zal tot de ontdekking komen, dat hij wel degelijk zelfstandig over de dingen nadacht om zijn

Een tijd **lang** heeft hij **Q** mijn tijd een clubje studenten bij zich aan huis ontvangen om met hen over de mystiek **te** spreken. **B** heb hem eens horen preken over de tekst Jesaja 55 : 1: 'O, alle gij dorstigen kom **tot** de wateren, en gij die geen geld **hebt**, komt, **koopt** en eet, **ja** komt, koopt en eet, ja koopt zonder geld en zonder prijs wijn en melk'. En toen, in de toepassing, o hoe teer sprak hij toen de be-
kommerde

Ik hoor het hem nog zeggen: 'Komt maar met uw emmerke'. Ja, prof. Bouwman was een goed hoogleraar. Later heb ik het als voorrecht gehad door hem in mijn eerste gemeente te worden be-vestigd.

Ik zou nu nog iets mogen zeggen over de 'hospitia', maar dat doe ik liever niet. Ik vrees dat ik toch al te lang gepraat heb. Alleen nog dit:

Mijn tijd aan de School was een tijd van harmonisch blijmoedig samenleven, tussen hoogleraren, tussen Hoogleraren en studenten en tussen studenten onderling. Geen m-
stige voortkankerende — — — vrede. Blijdschap over het feit dat de School weer

begon te groeien, te bloeien. Blijdschap mis-
schien ook wel over het feit, dat wij **als** stu-
denten, als wij straks klaar zouden zijn, niet
lang op een beroep zouden behoeven te
wachten, maar terstond aan de slag zouden
kunnen gaan.

Prof. dr. A.G. Honig

Prof. L. Lindeboom

Een mooie tijd, waarvan aan het eind het
verlies ook een leegte in mijn bestaan bracht.
Gelukkig bracht de Heere zoveel goede en
mooie dingen, die die leegte vulden, maar
eerst voelde ik toch **als** een pijnlijk verlies,
dat leven in Kampen **los** te moeten laten. God
zegene verder de School in elk opzicht. En
dat tot Gods eer en tot heil der kerken.'

D. van Dijk

PRIESTER EN PREDIKANT

— een terugblik na 35 jaar —

DS. M. V. J. de Craene

(geref. predikant (syn.) te Middelburg/St. Laurens)

Eens katholiek priester in België, nu gereformeerd predikant in Neder-
land. Een leerzaam levensverhaal, met daarnaast informatieve hoofd-
stukken over het rooms-katholicisme van nu en de verhouding Rome/
Reformatie.

A. P. Wisse schreef in het Nederlands Dagblad: „Wie meeleeft met het
evangelisatiewerk in België, zoals dat vanuit gereformeerd Nederland
wordt verricht, krijgt van De Craene veel inzicht in de denkwereld van
de Belgen, die in feite vaak nauwelijks een geloof hebben, maar eerder
het slachtoffer zijn geworden van een filosofie.”

paperback, 86 pag., f 9.75

Verkrijgbaar bij de boekhandel en bij

Oosterbaan & Le Cointre b.v.

Postbus 25 - 4460 AA Goes - Telefoon 01100-15591

Indrukken van de jaren 1920-1925

*van het reilen en zeilen
van de theologische School
(nog niet Hoogeschool)
te Kampen*

■ Een kleine waarschuwing

Door 'De Reformatie' gevraagd enige van mijn indrukken weer te geven over de School der Kerken tijdens mijn studiejaren, wil ik daaraan wel graag, maar toch met schroom voldoen. In de eerste plaats wil ik er op wijzen dat het 64 jaar geleden is dat ik mijn studentenloopbaan begon, en een geheugenfeiltje behoort zeker tot de mogelijkheden. En vergeet niet dat hetpersoonlijke indrukken zijn; een ander zou misschien wat anders tegen het studentenleven aankijken met al wat daarbij hoort, dan ik.

■ Het begin

Ja, het begon in Aug. 1920. Het was in de tijd van predikantengebrek. In de dienst des Woords (althans in de plaats, waar ik woonde, Assen) werd dan ook gedurig in gebed en prediking daar aan gedacht. De vrucht daarvan was dat er een langzame toename van het aantal studenten kwam. Als ik me goed herinner, kwamen er in 1920 14 ex-gymnasiasten aan, die zich lieten inschrijven als student. 4 van hen zijn nooit dominee geworden, 3 kozen later een andere studie-richting, één heeft nog wel zijn kandidaatsexamen ge-

daan, maar kreeg nooit een beroep. Van de 10 overige is er behalve ik, nog één in leven, die synodaal is. Ik vind het nog altijd een verdrietige zaak, dat ik de enigste ben van die 10, die zich heeft vrijgemaakt, en daardoor veel vriendschap verloren heb. Een tweetal namen van mijn jaargenoten wil ik even noemen: K. Sietsma, die in de oorlog in Duitsland om het leven is gekomen. Als student ontpopte hij zich als een zeer scherpzinnig denker. En J. Schelhaas, jarenlang als 'bezwaarde' redacteur van 'Waarheid en Eenheid'.

Op de dag van de inschrijving werden we één voor één voor het college van professoren geroepen en we werden duchtig aan de tand gevoeld over de motieven die ons hadden bewogen, om het ambt van dienaar des Woords in de geref. kerken te begeren. Wij allen kwamen veilig door deze test heen.

■ De professoren

In 1920 waren als professoren aan de School verbonden:

L. Lindeboom: emeritus

J. Ridderbos: Oud. Testam. vakken

S. Greijdanus: Nieuw Testam. vakken

A. G. Honig: Dogmatiek en aanverwante vakken

T. Hoekstra: Ambtelijke vakken

H. Bouwman: Kerkgeschiedenis en Kerkrecht

En dan was er nog J. J. Esser, lector in 't Latijn.

Over ieder van hen wil ik iets zeggen.

Met prof. Lindeboom hadden wij uiteraard weinig contact. Wat wij van hem wisten, hadden wij van de oudere studenten die nog van hem college hadden gehad. Van hem ging het verhaal, dat hij zich bij het les geven zo stipt aan de tijd hield, dat, wanneer de bel waarschuwde dat het lesuur voorbij was, hij midden in de zin zijn dictaat afbrak en de volgende dag, alsof er geen onderbreking geweest was, gewoon verder ging. Hij leefde nog hartelijk met heel het schoolgebeuren mee en mocht graag in een kring van studenten van zijn wederwaardigheden vertellen. Eens gaf hij ons allen een paar brochures van zijn hand (ze staan nog in mijn kast) waarin hij polemiseerde tegen Dr. A. Kuyper en zijn visie gaf over de komende vereniging tussen Afgescheidenen en Dolerenden. Voorzover ik met hem in aanraking ben geweest, heb ik een grote genegenheid voor deze 'voortrekker' opgevat.

Prof. Ridderbos was een nogal opgewekt man. Hij mocht wel over een speels gezegde. Hij als een goed Hebraïcus. Het Hebreeuws heeft hij er bij velen ingepompt. Naar mijn

smaak was hij wel wat te kwistig met tekstverbeteringen. Toen we hem eens vroegen, hoe we 't later toch zouden klaar spelen om 2 preken in één week te maken, antwoordde hij gerustellend: och, de vergeetachtigheid der gemeente is een groot gemak voor dominee.

Over Prof. Greijdanus zou 'k heel veel kunnen zeggen. Hij koesterde een zeer **grote** eerbied voor het Woord van God, en voor de God van het Woord. Hij zou altijd de woorden die op God betrokken waren, schrijven met een hoofdletter. Zijn colleges waren vaak wel taai, maar altijd leerzaam. Ik geloof niet dat een der andere professoren zoveel studenten in de collegezaal had als hij. Hij

werd benoemd tot professor toen hij predikant was in de kerk te **Paesens en Moddergat**. Dat gaf een der afgevaardigden de uitroep in de mond: dat is nou wat de Schrift zegt: verhoogd te worden uit de drek om te zitten bij de prins des volks. Hij was zeer correct. Je kon om zo te zeggen altijd op hem aan. Ook later, als ik hem uit de pastorie over een of andere aangelegenheid schreef, kon ik er op aan. Als ik maandag een brief postte had ik woensdag antwoord terug. Hij was de enige der professoren die een tentamen begon met gebed en eindigde met dankzegging. 't Gebeurde eens dat een student, die een tijd voor het tentamen had afgesproken, bleek niet klaar te zijn gekomen. In de studeerkamer van de prof. gekomen, wilde hij dit zeg-

gen. Maar de prof. zei: gaat u zitten. **Ja** maar... Gaat u zitten. Nogmaals, ja maar prof... en de prof: we zullen beginnen. Na 't gebed vroeg de prof: wat had u? 'Tk wilde graag uitstel hebben'. U begrijpt dat de prof niet al te best te spreken was. En dat terecht. Want zoals hij zelf correct was, eiste hij dat van ons. Hij kon toornen, als hij merkte dat iemand zijn studie verwaarloosde. Hoewel hij zelf niet rookte, bood hij na een tentamen een sigaar aan. Eens zat er nog slechts één in de doos. Och zei de student aarzelend: er is er maar één meer en wilde uit bescheidenheid weigeren. Nu, zei de prof, wilt u er soms twee?

Prof. Honig was een uitermate vriendelijk man. Hij had de gave om de stelsels van **allerlei dogmatici** in kort bestek voor te stellen en ons de **geref. dogmatiek** duidelijk uit de Schrift te bewijzen.

Prof. Hoekstra, zelf een boeiend prediker, wees ons de weg om schriftuurlijk te preken. Ds. D. K. **Wielenga** heeft eens gezegd, dat het bij hem een saaie bedoening was. Mijn mening is totaal anders. Zijn ons geleerde preekmethode heb ik gevolgd van mijn eerste preek op 18 april 1926 in Schouwerzijl tot mijn laatste op 4 november 1980 in Warffum. Wel was het zo dat de **z.g.** heilshistorische opvatting niet altijd tot zijn recht kwam. Overigens ben ik overtuigd dat zijn colleges voor de kanselarbeid van de predikanten veel vrucht heeft afgeworpen. 't Doet mij goed dat zijn werk 'Gereformeerde **Homiletiek**' nog of weer in ere is aan onze Theol. Hogeschool.

Prof. **Bouwman** was een gemoedelijk man. Hij liet zonder het rondweg te zeggen, nog wel eens blijken dat hij niet erg 'Amsterdams' gezind was.

En dan lector **Esser**. Een man bekend om zijn kinderlijke vroomheid. Die niet verstond dat een ander niet zo **oprecht** was als hij. En daar werd wel eens misbruik van gemaakt. De verhouding tussen professoren en studenten was over het **algemeen** heel goed. Denkelijk wat meer afstandelijk dan tegenwoordig. Zo nu en dan werd een jaarclub bij hen uitgenodigd op koffievisite, bij Prof. **Hoekstra** op een **diner**. Na afloop daarvan hadden wij er schik over wie de grootste bokgeschoten had. Misschien lachten de gastvrouwen en gastheren er nog smakelijker om.

■ De kerk en de Hogeschool

In de periode waarover ik schrijf, had de kerk te Kampen 3 kerkgebouwen: de **Hagenpoortkerk**, de **Burgwalkerk** en **Nieuwe kerk** (toen nog echt de Nieuwe kerk). De kerk werd bediend door 4 predikanten. Ds. J. J. **Wester-**

Prof. dr. S. Greijdanus

beek van **Eerten**, al een bejaard man. Een man, door zijn vriendelijkheid en mildheid door heel Kampen gerespecteerd. De kerk was vaak maar half vol als hij preekte. Hij kwam nog wel eens met een oude preek voor de dag. Toen eens een ouderling hem een beetje vriendelijk verwijtend zei: dat was een oudje, dominé, antwoordde hij: broeder, u hebt goed geluisterd.

Ds. H. H. Schoemakers, een opgewekte man. Dat kwam ook wel in zijn preken uit. Bij hem was de kerk gewoonlijk zo goed als vol.

Ds. L. Kuiper, een boeiend spreker. De kerken meest boordevol.

Ds. C. N. **Impela**, een spreker met lange zinnen (even lang als hij zelf was) met tussenzinnen en nog eens tussenzinnen, moeilijk om naar te luisteren.

De pastoriën ontvingen b.v. op zondagavonden de studenten gastvrij. Dat was met onderscheiden ouderlingen ook het geval.

De professoren hadden in de kerk een ereplaats. Achter in de Burgwalkerk tegenover de preekstoel hadden ze een aparte bank met gordijnen afgesloten. Bij de **avondmaalsv**ieringen gingen zij met hun dames aan de eerste tafel. Als zij gezeten waren traden de 'gewone' kerkleden aan. Ook gingen ze min of meer geregeld voor in de dienst des Woords. Ook was er tussen Prof, **Hoekstra** en de **kerkeraad** de afspraak dat de door hem 'afgeleverde' jonge dominees in Kampen kwamen

preken als ze zo een jaar in de pastorie geweest waren. Dan moesten ze op Maandagmorgen naar de Prof. om zijn kritiek te horen. Dat was een zenuwachtige boel.

Het toezicht op de studenten liet de **kerkeraad** blijkbaar aan de professoren over. Ik heb tenminste in die 4 jaar in Kampen maar 2 keer huisbezoek gehad, een keer door 2 ouderlingen, en een keer door de **wijkpredikant** en een ouderling.

Voor de studenten had de kerkeraad plaatsen gereserveerd op de galerij in de **Burgwalkerk**. Door de toename van het aantal studenten kwam de vraag bij de kerkeraad om meer plaatsen. Dat kon alleen als aan anderen hun plaatsen ontnomen werden. Ds. Westerbeek zou gezegd hebben: laat mij maar in de Burgwalkerk preken, dan is er plaats genoeg. Ik kan me niet meer herinneren hoe het verder gegaan is.

■ Studentenleven

Bij aanmelding voor het studentenkorps hadden wij de (m.i. zinloze) groentijd door te maken. Over het algemeen hadden we een goede corpsgeest. Vlak voor onze komst in Kampen waren de kerken beroerd door de kwestie 'Netelenbos'. In 't eind van onze studietijd was er de 'kwestie Geelkerken'. Niet veel, maar toch enkele studenten voelden wel voor het standpunt van Ds. Geelkerken. We hadden als corps ook officieel contact met het corps van de V.U. te Amsterdam en de verenigingen voor **Geref.** Studenten aan de Rijksuniversiteiten. Een keer per jaar hadden we een gemeenschappelijk congres in Lunteren. Dat contact verliep in mijn tijd nogal stroef. Mijn indruk was dat wij in Kampen ten **slotte** maar seminaristen waren. Er was in Kampen een kleine afdeling van de Ned. Christ. Stud. Ver. Die werd niet verboden, maar door curatoren en professoren werd er wel ernstig tegen gewaarschuwd. En de sympathie voor Geelkerken kwam meest uit die hoek.

Een keer per maand hadden we de z.g. 'krans'. Dan waren alle professoren met hun dames (die in de pauze thee of koffie schonken) aanwezig. Voor de pauze hield een der oudere studenten een inleiding over een of ander actueel theologisch onderwerp, en na de pauze werd door iemand een 'preek' gehouden.

Ik heb de indruk dat het leven aan de Theol. School goed was en aangename herinneringen achterliet.

M. Janssens

Studeren in Kampen rond 1930

■ Novitiaat

In september 1928 kwam ik te Kampen aan om daar mijn scholing te ontvangen als bedienaar van het goddelijk Woord. Kampen was voor mij een bekende stal. Als kinderen kwamen wij daar vrijwel elk jaar in de vakantietijd. Mijn grootmoeder woonde daar, St. Jacobssteeg 7, hoek Bovennieuwstraat. Ook verschillende ooms en tantes. Het klokkespel had altijd een wondere bekoring voor ons. Het was de tijd waarin op maandag, vanouds marktdag, de boerenwagens en rijtuigen in aaneengesloten rijen midden in de Oudestraat en de Bovennieuwstraat geparkeerd stonden. Het was de tijd waarin de 'tonnetjeswagens' geurend door de stad reed, door een ratel aangekondigd. De volle tonnetjes werden dan weggehaald en lege werden geplaatst. Het was de tijd waarin de visvrouwen met melodieuze Stem hun 'garrrienielen!' aanprezen en je op de 'plantage' voor 2 cent een bos knappende wortels kon kopen. Kampen, met zijn lange brug! 'Wel 20 minuten lang!', zoals ik in mijn kinderfantasie opschepte tegenover vriendjes die zulke verre reizen niet maakten.

Maar het Kampen waarmee ik in 1928 kennismaakte, was een ander Kampen. Wel waren twee van mijn broers mij al voorgegaan en mocht ik met één van hen, derdejaarsstudent toen, een kamer in het hospitium delen. Maar het studentenleven was mij vreemd. En het novitiaat een zware gang. Vooral de 'leeszaalavonden', waar wij spitsroeden moesten lopen, mikpunt en slachtoffer van de tweede-

jaars vooral. Die kregen nu voor het eerst de kans zich te wreken, vanwege de door hen een jaar tevoren ondergane 'vernederingsen'. Onder dit alles smolt ons gevoel van eigenwaarde, waarmee wij naar Kampen waren getogen weg als sneeuw voor de zon. Dan de bezoeken bij al de corpsleden 'op hun kast' om hun kaartje te krijgen als teken dat zij geen bezwaar hadden dat wij toegelaten werden als lid van het meest illustre studenten-corps: F.Q.I. **Sommigen** waren zo wijs het begeerde kaartje na een kort gesprek te geven. Anderen organiseerden een hele **foeten**-seance waar uren mee gemoeid waren. En als alles niet naar wens verliep mocht je nog eens terugkomen ook.

Dan de grote dag. De dag van de installatie als corpslid. Op het lustrumfeest van 13 november 1928. We kwamen als uit een miezerige regen in zinderende zonneschijn. Wat een feest! Met een klinkende rede van de praetor, die mij volkomen voorbijgegaan is. Eerst driemaal buigen voor het vaandel als kromgeslagen spijkers. Het corpslied! Klinkende amicitia. De pet als statussymbool van de noviet mocht verruild met de wandelstok van de student. En we kregen de muts met gouden biezen en een kleurig lint, dat het lidmaatschap van het dispuut aangaf, waarbij wij ingedeeld waren. Eén voor één mochten de bestaande disputen uit de eerstejaars een voorkeurskeus doen. Tot het hele aantal opgedeeld was.

■ Groei en bloei van de Theologische School

Met onze komst was het aantal studenten gestegen tot 170. Een rekord. Wat een verschil met een kwart eeuw terug. Na het vertrek van de professoren Bavinck en **Biesterveld** naar Amsterdam was er toen maar een 'handvol' studenten overgebleven. Nu een ongekende groei. En bloei ook. Dat bleek vooral bij de viering van het 75-jarig bestaan van de School, dat 29 en 30 juni 1929 werd gevierd. Van de vrieskou van de strenge winter van '29 was niets meer over. Toen, in februari en maart, had het ijs zelfs de IJssel volkomen in zijn greep gehad. Per schaats, per fiets, per auto was er over het ijs van Kampen naar Urk gereden. De Zuiderzee was nog niet opgedeeld in poldergebied. Urk was nog een eiland, evenals Schokland. Onze middagwandeling na de maaltijd maakten we op de IJssel. Een sensatie! Ook toen de IJssel z'n boeien weer verbrak en het kruierende ijs optorende tegen de pijlers van de brug. Maar in die junimaand verkwikte een weldadige warmte. Van de zon, die gouden glanzende straten en huizen wierp. Maar er was ook de warmte van een overweldigende be-

door
C.G. Bos,
student van 1928-1934

Ik dank oe.
Dr Mackay

langstelling uit het hele land. In die jaren bood één kerkgebouw volop ruimte voor Schooldagbezoekers. Maar nu stroomden de drie kerkgebouwen uitpuilend vol: de **Hagenpoortkerk** (richting Brunnepe), de **Burgwalkerk** en de Nieuwe kerk. Ook uit het buitenland waren er gasten. Dr. Mackay – ik meen dat hij afgevaardigd was door de Free Church of Scotland – beëindigde zijn in het **engels** gesproken felicitatiewoord met een **daarna** onder ons bijna spreekwoordelijk geworden: 'Ik dank oe!' 'Kampen' ging hoe langer hoe meer meetellen. Hongaarse studenten kwamen in Kampen studeren. Geleerden uit het buitenland

gingen er hun lezingen houden. Ik denk aan dr. de Quervan uit Zurich, canon Streeter uit Oxford, prof. Bertholet uit Berlijn. Veel anderen hielden voor ons een voordracht of causerie. Bijzonder boeiend was de voordracht van pater Borromaeus de Greeve over Franciscus van **Assisi**. Ademloos werd de causerie van ds. K. Fernhout beluisterd, over zijn persoonlijke ervaringen uit de **Doleantietijd**. Ook herinner ik mij levendig het optreden van A. Janse over '**Karl Barth** en de waarheid'.

Grote belangstelling was er onder ons ook voor de Wijsbegeerte van de Wetsidee, zoals die ontwikkeld werd door de professoren Dooyeweerd en Vollenhove. Beide hoogleraren zijn daarover voor ons komen spreken. Het was een fris en nieuw geluid. Calvinistische wijsbegeerte sprak ons aan. Pas later kwamen de kritische kanttekeningen.

De bijna jaarlijks gehouden 'sociale dagen' confronteerden ons met allerlei maatschappelijke vraagstukken. Zo herinner ik mij nog het optreden van C. Smeenk, die sprak over de sociale wetgeving in Nederland. Prof. Gerbrandy gaf ons een kritische kijk op het Religieus Socialisme.

Het was nog maar kort na het kerkelijke conflict rondom dr. J. G. Geelkerken, wiens Schriftbeschouwing door de synode van Assen 1926 afgewezen was. De beroering daarvan deinde nog na. Maar de Kamper School vormde een vast front. 'Kampen' gaf geen krimp toen de Gereformeerde Studentenbeweging (GSB) vooral vanuit Amsterdam (VU) in haar gereformeerd karakter werd belaagd. Dat leidde er wel toe dat de GSB moest worden omgezet in een CSB (Calvinistische Studentenbeweging). Deze vereniging werd niet meer gevormd door de studentencorpora als geheel (FQI, NDDD, SSR), maar door individuele gereformeerde studenten, die stonden voor hun gereformeerde belijdenis.

■ De omgang met elkaar

Intern lagen de verhoudingen bijzonder goed. Ik herinner me niets van onderlinge spanningen. Het grote aantal studenten bemmerde wel de contactoefening met allen. Maar de verdeling van de studenten over een zevental 'disputen' gaf daarvoor compensatie. Zelf had ik het voorrecht in het hospitium te huizen. Dat was het vroegere hotel Pays Bas, dat nu dient als Theologische Hogeschool: Broederweg 15. De gevel is nog steeds de hotelgevel. Maar achter die gevel vond wel een grote metamorphose en uitbreiding plaats.

Over het hospitium zijn wel eens minder waarderende opmerkingen gemaakt. Maar ik heb er bijzonder aangename jaren doorgebracht. De directrice, mevrouw Hendrikse, had haar gebreken. Zoals wij allemaal. Al te gauw liet zij zich op de kast jagen. Toen een student eens op het dak geklommen was en hij gewaarschuwd werd voor dergelijke halsbrekende toeren, was zijn reactie: 'Mevrouw Hendrikse, het is beter te wonen op een hoek van het dak, dan met een kijfachtige huisvrouw!' Wat viel dat in slechte aarde! Ze nam haar onafscheidelijk sleutelmandje en sloot zich op in haar kamer. We hebben haar de hele dag niet meer gezien. Het viel ook niet mee huiselijke leiding te geven aan een studentengemeenschap van meer dan 20 studenten plus personeel. Maar wat waren vooral de gemeenschappelijke maaltijden gezellig. Vormend ook, waar de studenten beurtelings het tafelpresidium bekleedden.

Een prettige verhouding was er ook met het personeel: **Dina**, de keukenprinses, twee kamermeisjes en de huisknecht Gerrit. Wat een goedmoedigheid! – Een zondag. **Dina** was naar de Nieuwe kerk geweest, wij naar de Burgwalkerk. Enthousiast kwam **Dina** thuis: 'De domineer het zó mooi 'epreekt!' 'Waarover heeft de dominee gepreekt, **Dina**?' 'Da

Dispuut PASCAL 1932
v.l.n.r.: staande: H.W.
Rietveld, W. de Graaff, C.
Spek, J. v.d. Wielen, A.
Kulper, T. Lopers
achter de tafel: G. Boer-
sema, H. Hazenberg,
Gijssb. V. Dooren
op de grond: C.Q. Bos, A.
Vellema, G. Spijker, Q.
Torenbeek.

773

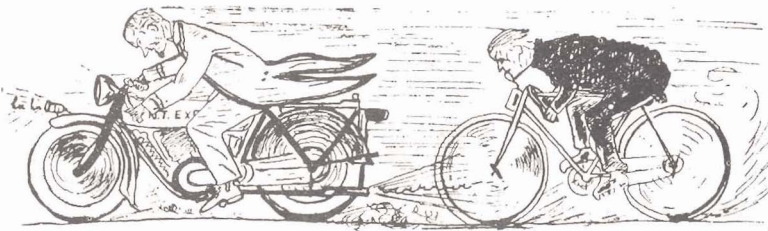
wee'k nie meer, mar 't was z6 mooi!' Wat is ze daarmee geplaagd!

Over preken gesproken. We hadden als predikanten Impeta, Kuiper en Schoemakers. Een studentenkarikatuur gaf deze karakteristiek: Impeta stopt een hele bibliotheek in zijn preekmachine en er komt een preek uit; Schoemakers stopt er een eenvoudige bijbelverklaring in en Kuiper een kalenderblaadje. Maar feit was wel dat de preken van Kuiper het meest door de studenten beluisterd werden, door en door praktisch als ze waren, op de man en op de vrouw af. Maar als de oude Impeta preekte, de vader van dr. C. N. Impeta, dan was de kerk afgeladen vol. Evenals wanneer 'Tjeerd' preekte, professor Hoekstra. Wat onderlijnde hij door zijn wijze van preken zijn preekcolleges. Die preekcolleges heb ik niet vaak verzuimd. Daar konden we onze winst mee doen. Het mes van de critiek ging er vaak diep door. Maar van zijn kant was het altijd opbouwende critiek. Eerst kwamen de studenten met hun kritiek aan bod. Zij die voor bepaalde aspecten aangewezen waren voorop. Dan de anderen. Naar alle kanten werd een preekvoorstel ontleed: exegetisch, homelitsch, de praktische uitwerking, het Christocentrische, de rechte bediening van de sleutelen van het hemelrijk... Wanneer de critiek van de medestudenten vernietigend was, wist 'Tjeerd' er altijd nog weer wat goeds uit naar voren te brengen, om ontmoediging te voorkomen. Maar was

de lof van de studenten groot, dan bleef er soms onder zijn critiek toch niet veel van over. Niet maar de inhoud en de opbouw van de preek kreeg de aandacht, maar ook de wijze van spreken. Zelf kreeg ik na mijn eerste preekvoorstel de aanzegging: 'u moet naar de juffrouw! Lippengymnastiek!' Die juffrouw was mej. Nolles, de spraaklerares. Ik sprak teveel achter in mijn keel, zodat ik een droge mond en een hese stem kreeg. Halverwege mijn 'preek' had ik mijn glaasje water al leeg. — Wat heb ik met dat advies mijn winst kunnen doen. Ik heb onder het spreken nooit meer water behoeven te drinken.

Over mijn trouw in het volgen van de andere colleges kan ik niet roemen. Verschillende colleges liep ik samen met mijn jeugdvriend, G. Boersema. Voor enkele vakken hadden we maar één stel dictaten: hij ging de ene dag, ik de andere. Dat lag wel aan de wijze van college-geven. Vaak was het uitsluitend dictaat. En dat dicteren ging soms met een adembenemende vaart. Meermalen klonk

Pmf. Greijdanus dicteert
zijn college de maandag-
middag-etappe!

vanuit de collegebanken het verzoek: 'Professor, wilt u dat nog eens herhalen?'

Dit 'lopende-hand-werk' stimuleerde het college lopen niet. Bij sommige colleges was het verzuim groot. Maar het mocht niet teveel in de gaten lopen. Bij Ridderbos kon je dan rekenen op verzwaarde tentameneisen.

Overigens, de verhouding met de professoren was uitstekend. Vooral prof. **Bouwman** was een zeer gemoedelijk man. Vaak kwam hij zo tussen de colleges in de leeszaal, om dan ook met deze of gene even een praatje te maken. Professor Honig was de vriendelijkheid zelf. Diep ging zijn hoed af voor ieder die hem op straat groette. De kwajongens maakten daar wel misbruik van. Na de professor gegroet te hebben liepen ze een straatje om, om hem weer te groeten. En weer ging de hoed voor hen af.

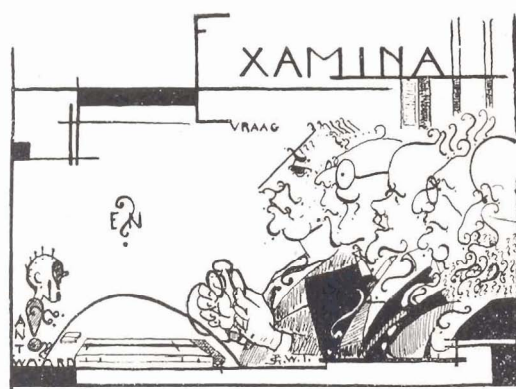
Het college van hoogleraren vertoonde zich aan ons als een gesloten blok, homogeen. Alleen bij de strijd om het promotierecht bleek scherpe tegenstelling. De meerderheid van het curatorium had zich er tegen verklaard. Prof. Greijdanus ontleedde dat meerderheidsrapport aan de synode in een glasheldere brochure. Maar Ridderbos stelde zich weer achter het meerderheidsrapport van het curatorium. Met spanning werd door ons naar het besluit van de synode van Arnhem

1930 uitgezien. Het werd een grote teleurstelling. De synode besloot **alle** voorstellen met betrekking tot het promotierecht wegens gebrek aan eenparigheid terzijde te leggen. Pas na de Vrijmaking, **direct** op de voorlopige synode te Enschede 1945, is het **promotierecht** van de Theol. Hogeschool erkend en de uitvoering van dat recht geregeld. Door het groeien van het aantal dictaten nam ook de tentamen- en examenstof toe. Wij meenden reden te hebben om te zuchten onder dit al zwaarder **wordende** juk en dienden een verzoek in om verlichting van lasten. De **professoren** zegden toe dat zij daarvoor voorpraak zouden doen bij het curatorium. En werkelijk, er werd een gunstige toezegging gedaan. Maar daar bleef het bij. In de praktijk viel er weinig van te merken.

De pastorale zorg voor de studenten was in onze tijd niet groot. Ik heb tijdens mijn verblijf in Kampen maar eenmaal 'huisbezoek' gehad. Van mijn wijkpredikant. Het bezoek heeft ruim vijf minuten geduurd. Juist tijd genoeg om te informeren naar de welstand van mijn vader en moeder. Thuis had ik ook nooit huisbezoek gehad. Zelfs niet om te informeren naar de motieven voor mijn belijdenis-doen. Predikantsgezinnen werden geacht geen huisbezoek nodig te hebben. Gevolg was dat ik, toen ik de pastorie inging, alleen uit boeken wist wat huisbezoek was. Ook het ziekenbezoek heb ik in de praktijk moeten leren. Met veel gestuntel. 'Kampen' had wel meer praktische vorming mogen geven.

Maar toch, het was een goede tijd daar. En voor al mijn leermeesters heb ik groot respect. Ik ben dankbaar voor de opleiding die ik in Kampen heb ontvangen. Vooral ook de eerbied voor de Bijbel als Gods Woord, de erkenning van het gezag van de Bijbel, heeft de hele opleiding tot de dienst des Woords doortinteld en beheerst. Dat heeft mee mijn leven gestempeld.

C. G. Bos

Deskundig

Zo mag u het verzekeringsadvies van een NVA-lid wel noemen.

assurantiebedrijf
a. de kievit

Johan de Wittstraat 2
2902 HG Capelle a/d IJssel
Postbus 50 • 2900 AB Capelle a/d IJssel
Telefoon (010) 50 58 22

De NVA is de Nederlandse Vereniging van Makelaars in Assurantiën en Assurantie-adviseurs, waarvan uitsluitend assurantie-kantoren lid zijn, die zijn toegelaten op hun vakmanschap, hun kwaliteit van advies en begeleiding.

De NVA is uw verzekering voor het beste advies.

Flarden uit het dagboek van een student (geb. 1919)

door
D. van Houdt,
student van 1937-1944

775

Theologische School van de Gereformeerde Kerken in Nederland

De Rector van de Theologische School heeft als Student ingeschreven, den heer Theo L. Student, geb. 21 Sept. 1919. **inschrijving**

Telken jare moet dit bewijs van inschrijving den Rector ter teekening worden overlegd, om in de rechten van Student aan de Theologische School te kunnen deelen.

KAMPEN, 24 September 1937

w. g. G. M. den Hartogh
h.t. Rector

Gezien 23 September 1938	K. Dijk, h.t. Rector
Gezien 11 October 1939	J. Ridderbos, h.t. Rector
Gezien 20 September 1940	S. Greijdanus, h.t. Rector
Gezien 26 September 1941	K. Schilder, h.t. Rector
Gezien 25 September 1942	G. M. den Hartogh, h.t. Rector

Departement van Defensie
VIIe Afd. No. 494 V
Onderwerp:
Vrijstelling van den dienstplicht

's-Gravenhage, 3 October 1938 **Vrijstelling
van dienst**

Aan den ingeschrevene voor den dienstplicht
Theo L. Student, te Kampen

Hierbij verleen ik U, als ingeschrevene voor den dienstplicht der lichting van 1939, uit de gemeente Rotterdam, met ingang van 15 November 1938, VOORGOED vrijstelling van den dienstplicht wegens het verkeer in een geval, als bedoeld in art. 15 eerste lid, punt c der Dienstplichtwet. (Volgens vermeld punt c wordt vrijstelling van den dienstplicht verleend wegens het bekleeden van een geestelijk of een godsdienstig-menschlievend ambt of opleiding tot zoodanig ambt.)

DE MINISTER VAN DEFENSIE,
VOOR DEN MINISTER
DE SECRETARIS-GENERAAL

Brief van H. J. Pictor
aan Th. L. Student

Amice,

Vanmiddag kwam hier een jongen bij me, 18 jaar oud, die eindexamen HBS deed, en thans begon met een 2-jarige cursus Staatsexamen A, om daarna in Kampen te komen. Hij wilde graag wat Hebreeuwsch leeren, omdat hij momenteel wat tijd over had, en vroeg mij hulp. Nu schoot mij, al pratend, te binnen, dat jij en anderen een eenvoudiger manier hebben toegepast om in Kampen te komen, nl. naar ik meen Staatsexamen B plus in Kampen het aanvullend examen volgens artikel zoveel der wet op het Hooger Onderwijs. Dat vertelde ik den jonkman, en deze keek daarbij zeer verheugd, want dat kon hem wel eens ettelijke jaren schelen; als hij eerst over 2 jaar examen kan doen, moet hij daarvoor wellicht in dienst, wie weet hoelang; als hij daarentegen volgend jaar ingeschreven zou kunnen worden na examen B gedaan te hebben, zou hij die diensttijd sparen, alsmede dat deel van het jaar dat hij reeds voor zijn propjes kan gebruiken. Hij dacht zeker volgend jaar examen B te kunnen doen. Kun jij me nu eens berichten hoe dat allemaal precies zit? En verder, feliciteer mej. T. van mij; ik ken haar althans van een foto, en die kennismaking, hoe monopleurisch ook, was hoogst aangenaam!

Eerste tentamen

Theologische School van 'de Gereformeerde Kerken in Nederland' te Kampen

L.S.,

De ondergeteekende verklaart, dat de Heer Th. L. Student met vrucht arch. sacra I (Bijb. Aandr.) heeft bestudeerd.

Kampen, 16 december 1937.

w.g. J. Ridderbos

COMMENTAAR
OP

HET EVANGELIE NAAR JOHANNES

Dr. C. van der Waal

VERSCHENEN:

Het Evangelie naar Johannes draagt ten volle een joods karakter en heeft het verbond als uitgangspunt. Dikwijls is gewezen op het regelmatige gebruik van het woord kosmos, hetgeen de 'universele' geaardheid van dit bijbelboek zou aantonen.

Kosmos is echter niet in de eerste plaats een geografische term, maar duidt 'deze tegenwoordige (boze) eeuw' aan, die zich in het verbondsvolk bleek te nestelen.

Wanneer het verbondsmatige karakter van het Evangelienaar Johannes ingezien wordt, wordt ook zijn betekenis voor het typologisch verstaan van Wet en Profeten duidelijk. En een verstaan van het gebruik van het Oude Testament in het vierde evangelie leidt tot een beter begrip van de basische eenheid tussen het Oude en het Nieuwe Testament. Telkens laat de auteur van dit bijbelboek zien hoe Jezus de Vervuller is van het Oude Testament. Hij is het Levende Water, het Brood des Levens ... opdat de Schrift vervuld zou worden.

250 pag., Geb. f 27,90 — ing. f 24,90

Verkrijgbaar bij de boekhandel en bij

Oosterbaan & Le Cointre b.v.

Postbus 25 - 4460 AA Goes - Telefoon 01100-15591

■ Amicaal mozaïek-1938

Van stud. B. te R. d.d. 19-4-'38: 'Daar ik absoluut verhinderd was, je mondeling te komen feliciteren met je doen van belijdenis, wil ik je nu even schriftelijk gelukwensen met dit, voor jou wel het meest, heuglijke feit, waaraan ik de wens wil toevoegen, dat je geen ogenblik spijt van je belofte zult hebben en inderdaad je gehele leven wilt stellen onder het teken van deze gelofte en belofte'.

Briefarchief

Van stud. P. V. (Amsterdam, V.U.!) d.d. 18-1-'38:

'Ik wist niet dat jelui al zoo vlug tentamens moesten doen, maar Rolf Br., die vorige week een nacht bij ons heeft gelogeed, heeft me de heele Kamper-studie uitgelegd: volgens hem uitmuntend veel beter dan aan de Vrije; welke stelling ik hem uiteraard op degelijke gronden heb betwist. Al met al hebben Rolf en ik hier een leuke avond gehad – overdag was hij druk bezet met vergaderingen; Rolf is een gróót man! – en 's-nachts om tien voor één hielden we voor 't Kon. Paleis een dispuut over 't al of niet juiste van glas-in-lood-ramen. Nu eens was Rolf voor, dan weer was ik tegen!'

Kampen-
Amsterdam

Van stud. J. H. P. d.d. 10-7-'38:

'Misschien is het je reeds bekend dat ik voor Hebreeuwsch geslaagd ben? Stud. amice H. is teruggetrapt en amice S. moet de Psalmen, ongevocaliseerd en grammatica overdoen. Ook niet prettig voor hem! Ik stuur je de cahiers van am. B. toe, zoodra ik er zelf klaar mee ben.'

Tentamen-
lief-en-leed

777

■ Disputen-diorama

Er waren in die tijd vier disputen, het een nog beter dan het ander. Groepen studenten, die met elkaar een club vormden en vergaderingen hielden. De namen waren: A.Q.U.A.; CH.R.Y.S.O.S.T.O.M.O.S. (geen dispuut, maar Oratorische Vereniging); H.E.R.O.S. (alphabetisch) en last but not least: P.A.S.C.A.L.

Er werden wetenschappelijk genoemde lezingen gehouden bijv. door am. Henk B. over 'Het koninkrijk Gods' of door een ander over 'het Rassenvraagstuk' en een derde, uiteraard weer op een andere vergadering over 'de psycho-analyse van Freud'. Verder werden er boekbesprekingen en memorisaties geleverd, improvisaties en literaire bijdragen. Hoogtepunten waren de jaarlijkse diës-vieringen en, niet minder belangrijk, bij alle activiteiten de gebruikelijke en vooral de minder gebruikelijke amicitia.

Een dispuut dat eruit sprong had een eigen herkenningmelodie met bijbehorende, toepasselijke bewoordingen. Zo was er het Pascal-lied: tekst Gosse B. en muziek Gerard van R.

Dispuut-archief

Vovemus cantus nostros, o disputatio! huic non rumpendo vinclo, quod semper stringat nos.

Es vinculum, quo firmius unum cognovimus;

servare in eo fidem tibi promittimus.

Etc. etc.

Wij wijden
onze liederen!

■ Hooggeleerde humor

Eén van de fijnste dingen uit het studentenleven was en is de humor. Tenminste als het humor op niveau is, en die kwam zo nu en dan zeker voor. De hooggeleerde humor kon heel plezierig zijn, vooral in de collegezaal. Een enkel voorbeeld:

Op zekere morgen tijdens een oudtestamentisch college was één van de aanwezige studenten op een fijnzinnige, geestige manier in het zonnetje gezet, zodat de hele zaal vol vrolijkheid was. Toen het even rustiger werd zei de professor: 'Meneren, als ik u was zou ik in het vervolg iets minder luidruchtig zijn, gedachtig aan het gezegde: hodie mihi cras tibi!'

Toen leek het er wel even op, alsof de zaal zou worden afgebroken...

Dezelfde hoogleraar kon ook in een persoonlijke ontmoeting behoorlijk puntig reageren: Een jonge dominé liet zich op een dag nog eens in Kampen zien. Het gebouw van onze Theol. School was toen nog in de Oudestraat. Bij het binnenlopen van het oude vertrouwde gebouw zag deze oud-student, die volgens zeggen het nogal met zichzelf getroffen had, verschillende goede bekenden. Onder hen bevond zich ook juist prof. R. die begroette hem minzaam en joviaal: 'Zo dominé T., ook nog eens in Kampen?'

'Ja, professor, ik wou nog eens een college homiletiek gaan volgen, want m'n preken gingen er de laatste tijd niet op vooruit'. En daarop de hoogleraar: 'Tja, daar had ik ook al het een en ander over gehoord'. De omstanders plezier en ds. T. af.

College-archief

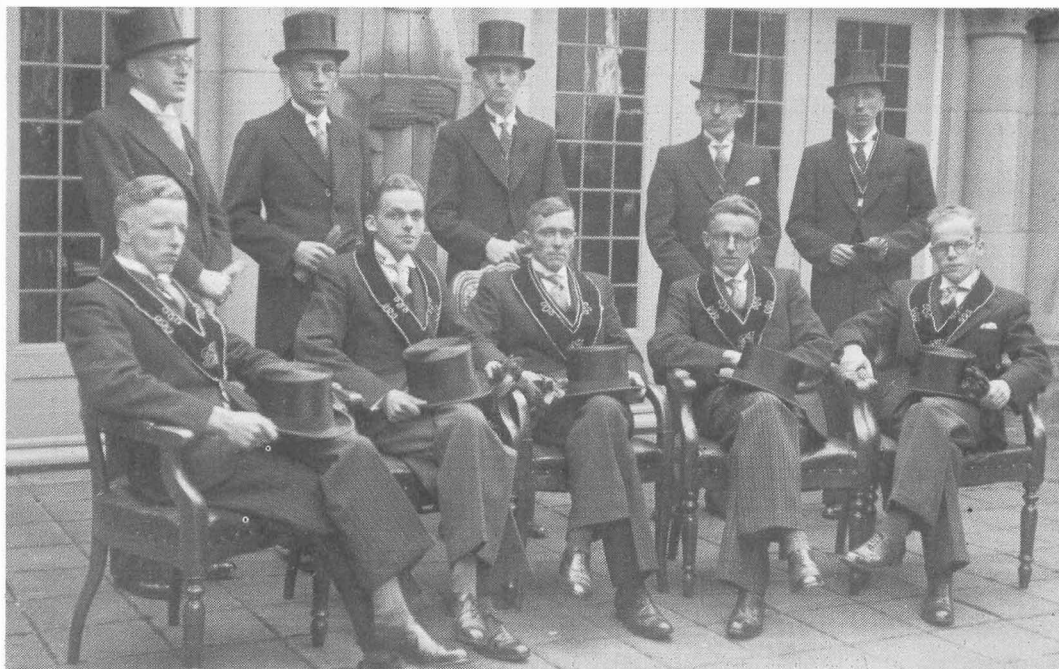
Bijscholing
nodig?

■ Kampen-internationaal I

Ook in de vooroorlogse jaren waren er nogal wat internationale contacten zowel in als **vanuit** Kampen. Aan de Theol. School zelf studeerden regelmatig enkele buitenlanders. In het laatst van de dertiger jaren waren er bijvoorbeeld twee Amerikanen, twee Hongaren, een Pool en een Oekraïner. Uiteraard waren het niet de minst bekwamen die deze gelegenheid vanuit eigen land ontvingen om naar Nederland te gaan en daar één of meer jaren studie te volgen. Ze hadden in eigen land al examens gedaan en graden behaald en ze kwamen dan naar Kampen voor verdere studie, meestal in een bepaalde richting of ook wel voor een bepaalde hoogleraar, zoals in die tijd met name ook voor prof. dr. K. Schilder, hoewel toch ook weer niet hem alleen. Het was verwonderlijk hoe snel zij zich de Nederlandse taal eigen wisten te maken, althans met het oog op het kunnen volgen van de colleges. Meestal waren er dan ook hulpvaardige Nederlandse studenten, die hen hielpen bij het opnemen van de colleges en het verwerken daarvan. Het is waardevol – tot in onze dagen toe – dat Kampen op deze manier internationale diensten kon en kan bewijzen. Dit mag wel zo veel mogelijk gestimuleerd en gesteund worden.

178

Senaatswisseling voor-
jaar 1941.

■ Kampen-internationaal II

a. Er waren internationale contacten niet minder ook **vanuit** Kampen. Amice H. J. S. bijvoorbeeld vroeg mij vanuit Den Haag, thuis gekomen om 'af te studeren', of ik voor Kampen zijn-opvolger wilde worden als vertegenwoordiger van de I.S.S.: de International Student Service. Dit was een internationale organisatie die tot doel had steun te verlenen aan studenten in nood bijvoorbeeld in Azië en Afrika. Amice S. schreef erbij: 'Overigens, je moet niet domweg alles doen wat de I.S.S. vraagt, dat zul-je gauw genoeg zelf in de gaten hebben: bijv. verzoeken om circulaire te verspreiden voor allerlei dwaze conferenties (dwaas nl. voor Kampeneezen, van wie het zonneklaar is dat ze er toch niet heen gaan: conferenties aan de Noordpool over vergelijkende schedelstudie of op Vuurland over internationale opvoedingsproblemen e.d.).

Intussen, dat Kampen af en toe iets van zich laat horen kan geen kwaad. Tenslotte hebben we een heele plaats in het Comité. Dat is ideëel iets waard; mijn eigen voorganger am. W. V. achtte dat eigenlijk het belangrijkste van de heele deelname van Kampen aan dit zaakje: dat Kampen weer eens ergens gezien en genoemd wordt. Daar is veel van aan.'

b. Uit een volgende brief van dezelfde afzender:

'We stellen een boekje samen over diverse onderwerpen om den Engelschen toe te zenden. De vertaling daarvan is één der moeilijkste punten. Een speech van ds. Keizer is vertaald. Voor een stuk van ds. Feenstra over de kerk zal G. van Andel in Amsterdam een Amerikaan

aan de VU trachten te krijgen. Verder ben ik nog niet. Er resteert nog een artikel van Greyd over de H.S., en Dooyeweerd over Geloof en Wetenschap. Vandaar mijn onderdanig verzoek: is het jou misschien mogelijk nogmaals je kracht op het Engelsch te beproeven? En Greyd zal jou nog het meest liggen; zijn Engelsch hoor je vaak genoeg!"

Het Engels van Greijd.

■ Oorlog

Van de internationale contacten naar de oorlog was in 1939/'40 helaas maar een kleine stap. In juli 1939 waren we nog naar een internationaal studentencongres in Cambridge geweest; een klein gezelschap van de V.U. en van de Theol. School: het echtpaar E. D. en F. T. D.-L. en haar zuster L. G. A. L. uit 'Amsterdam; en R. H. B. en H. J. S. en Th. L. St. uit Kampen. Het congres was de moeite waard, en de week-Londen, die er als uitstapje op volgde, niet minder. Maar de oorlogsschepen lagen onder stoom aan de monding van de Thames en zorgden voor een even grimmige als geruststellende entourage voor de reis van het nog vrij onbezorgde groepje nederlandse studenten.

Bloed en vuur

Na de terugkeer in Kampen blijven uiteraard de meidagen van 1940 het scherpst in herinnering met alles wat daarop gevolgd is. Als je dan op donderdag 9 mei je gereed maakt om op vrijdag 10 mei naar A. te reizen, waar je verloofde op Pinksterzondag 12 mei geloofsbelijdenis hoopt af te leggen, dan blijkt wel dat wikken nog iets anders is dan beschikken. Wél geloofsbelijdenis op Pinksteren maar bloed en vuur en rookdamp op het nabijgelegen Schiphol. En nog meer bloed en nog meer vuur in Rotterdam, waar de familie woont, en waar op dinsdag 14 mei de grote verschrikking plaats vindt.

Bij de Thames

En dan, weer terug in Kampen, ook daar de bezettende macht. En de artikelen van K. S. in De Reformatie: Bezet Bezit. De schuilkelder uit, de uniform aan. Onze meest geliefde hoogleraar – hoewel we ook de anderen in goede achting hadden – in de gevangenis te Arnhem.

Bij Schiphol

Ook Kampen: Bezet Bezit

Toch ook weer grote vreugde in Kampen toen na een half jaar van veel spanning – ook in andere opzichten – en veel gebeden door Hoger Hand de gevangenisdeur ontsloten werd en ook daaruit bleek dat het Woord van God nooit gebonden is.

■ Actuele ontwikkelingen

Vanzelfsprekend werden ook in die jaren de actuele ontwikkelingen gevolgd zowel in het kerkelijke leven als in het wereldgebeuren. De colleges die wij volgden liepen van 1937-1941, het was dus nog geruime tijd voor de Vrijmaking en zelfs vóór de bekende leeruitspraken van 1942. Dat neemt niet weg, dat juist ook in die jaren veel gesproken werd over zaken als zelfonderzoek, uitverkiezing en verbond en wedergeboorte, algemene genade, pluriformiteit van de kerk. Vele studentengesprekken en discussies gingen daarover, zowel op de 'kasten' als tijdens de vergaderingen, zowel van het corps Fides Quaerit Intellectum als van de verschil-

779

De Novietnn (sept. 1939).

lende disputen. Ook op de colleges van de hoogleraren kwamen verschillende van deze zaken wel aan de orde, al moet gezegd worden dat niet de indruk is achtergebleven dat de hoogleraren zich hinderlijk beijerden om de studenten voor hun speciale gevoelens te winnen. Toch was meestal wel duidelijk hoe de ligging was, en dat niet alleen bij de docenten maar zeker ook bij de studenten. En dat gaf toch wel meermalen aanleiding tot intensieve gesprekken en soms gespannen discussies.

Tot de onderwerpen behoorde ook de zogenoemde heilshistorische prediking en verder ook dikwijls de wijsbegeerte der wetsidee van de V.U. hoogleraren Vollenhoven en Dooyeweerd. Maar niet minder ook de opvattingen van Karl Barth.

Al met al zou het bovenstaande voldoende stof kunnen leveren voor een meer uitvoerige beschouwing maar ook hier moeten wij ons tot een minimum beperken.

Multiple choice

■ Finale

Acht dominees, onder wie ook deze, werden gevraagd hun school- en studentenervaringen tot een artikel te verwerken. Geen onbegonnen werk maar wel uitermate onvoltooid. Het zijn en blijven slechts flarden uit het dagboek van toen. In de vraag van de redactie werd gesproken over impressies uit het toenmalige studentenleven, het contact met de docenten, de relatie tot de kerkelijke gemeente in Kampen. Ook de ervaringen van de hospitia en de indrukken van de verschillende colleges kunnen een plaats in een dergelijk artikel krijgen. U gaat uw gang maar!

Flarden

Omdat de vijf kolommen die per artikel werden toegestaan maar al te vlug vollopen, kan een welwillende oud-student tenslotte en finaal niet beter doen, – als hij tenminste toch zo volledig mogelijk wil zijn – te handelen volgens de modernistische en oppervlakkige trant van een enquête of van een multiple choice. Zeg maar ja of nee, altijd 50 kans. Of schrijf maar: goed of minder goed, of daar zo'n beetje tussen-in. Hoewel docenten in Kampen in onze tijd van dergelijke oppervlakkigheden en vaagheden niet gediend waren, en gelukkig, naar we vernemen ook in de tachtiger jaren nog niet. Maar daar gaat-ie dan toch:

Vaagheden

Concrete
dankbaarheid

Impressies: we deden een greep.

Contact met de docenten: goed maar vrij beperkt.

Relatie tot de kerkelijke gemeente: goed.

Ervaringen in casu in het Hospitium: Onvergetelijk.

Indrukken van de colleges: voor zover bijgewoond, veel geleerd maar ook wel weer veel vergeten.

Totaalbeeld: behalve mijn jeugd, mijn domineesjaren en mijn emeritaat, – één van de mooiste perioden uit mijn leven.

D. van Houdt

Bericht aan onze abonnees

Volgendeweek D.V. verschijnt in het kader van '150 jaar Afscheiding' en ter gelegenheid van de Theologische Hogeschooldag 1984 een extra nummer van De Reformatie. Het betreft een bundeling van de serie 'Afscheiding in Hattem' die binnenkort in ons blad ten einde loopt, maar dan bewerkt en geïllustreerd. Deze collage van notulen, brieven en andere kerkeradsstukken is samengesteld door drs. M. te Velde (Enschede). Al met al een fraai en belangrijk tijdsdocument, ook geschikt voor gebruik in het voortgezet onderwijs etc.

Dit extra-nummer wordt **niet** automatisch aan onze abonnees verzonden. Op de komende Hogeschooldag kunt u het bij onze stand (naast de Broederkerk) voor de symbolische prijs van 50 cent afhalen. Voor grotere aantallengelden interessante kortingen. Bel voor informatie: 01100-15591.

Nabij U is het Woord

Het is niet te doen, het is werkelijk niet te doen om in de mij toegemeten ruimte van dit themanummer mijn School- en studentenervaringen samen te persen. En u voelt al aankomen wat ik nu ga zeggen: ik zou er een boek over kunnen schrijven! Want de periode waarin ik met de studentenbaret op door de straten van Kampen wandelde, dat was toch op z'n zachtst gezegd een heel bijzondere.

Als ik u vertel dat degene die deze bijdrage levert, op 17 juni 1943 werd ingeschreven in het album studiosorum van de Theologische Hogeschool te Kampen, dan dient u hierbij te bedenken dat slechts vijf dagen later viel de opening van de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, samengeroepen te Utrecht. Ja, inderdaad, die beruchte synode. De synode van de binding aan de bovenschriftuurlijke uitspraken, gedaan door haar voorgangster. De synode ook die tegen de kerkelijke afspraken in zichzelf bevoegd achtte tot schorsen en afzetten van Kamper hoogleraren.

Donderdag 17 juni 1943 – een bedeesde jongeman met net zijn gymnasium-diploma op zak tracht hakkend antwoord te geven op de vraag van de hooggeleerde professor doctor K. Dijk, waarom hij predikant wenst te worden. Er woedt een wereldoorlog..., er ontketent zich een kerkoorlog... De HERE zei: ga de schuilkelder maar uit en trek het uniform aan. Toen al...

■ Tot kerkkeuze geroepen

In het najaar van 1943 hebben we als propaedeutici toch nog enkele colleges in Kampen

kunnen volgen. Gedurende een paar weken maar. Bij vader en zoon Ridderbos, alsook bij professor J. H. Bavinck. En aan ontgroening ontkwamen we ook niet. Want in en om het schoolgebouw aan de Oudestraat zwierden wel een aantal ouderejaars-studenten rond. Gevaarlijke en vervaarlijke heren, gekleed met hoed en wandelstok.

Je ontmoette ze ook weer in de zogeheten kringvergaderingen die toentertijd regionaal werden gehouden, omdat samenkomen in Kampen te gevaarlijk was geworden. Er waren er bij die je de 'synodale' kant op probeerden te praten, maar het merendeel van hen bewerkte je toch in de bezwaarde richting. En thuisgekomen ging je maar weer vlijtig brochures lezen en herlezen om precies van de strijdpunten op de hoogte te komen. Want het moment dat je zou moeten kiezen werd steeds onvermijdelijker.

Als reeds een halve keuze, om het zo eens uit te drukken, heb ik aangevoeld mijn stem vóór de motie waarin de handhaving van het erelidmaatschap van prof. dr. K. Schilder van ons studentencorps FQI werd uitgesproken. Dat gebeurde in de corpsvergadering op maandag 3 april 1944 te Zwolle gehouden, twee weken nadat genoemde hoogleraar door de synode was geschorst. En mijn stem werd op dat ogenblik niet in het minst bepaald door het astrante optreden van Kamper hoogleraren aan het begin, of eigenlijk vóór deze vergadering¹. Ja, het was nog maar een halve keuze, want het ging immers om een persoon over wie een uitspraak werd gedaan. Kerkkeuze, dat is nog wat anders. Daartoe werden we geroepen enkele maanden daarna. Op 11 augustus van datzelfde jaar 1944.

■ De braambos werd niet verteerd

Indertijd heeft prof. dr. H. Bouwman een boekje geschreven over de geschiedenis van de Theologische School te Kampen gedurende het tijdvak 1854 tot 1924². Als motto gaf deze aan zijn boekje de tekst Ex. 3 : 2 mee: Het braambosch brandde in het vuur en het braambosch werd niet verteerd. Dit motto mag zeker ook gelden voor de historie van onze Hogeschool ten tijde van de Vrijmaking.³

Reeds een maand na het beëindigen van de oorlog – juni 1945 dus – werden we naar Kampen geroepen. De hoogleraren Greijdanus en Schilder nodigden ons uit voor een samenkomen in de Nieuwe Kerk 'te twee ure in de middag'. Het lag in hun voornemen ons opening van zaken te geven inzake de kerkelijke gebeurtenissen. Ze wensten ook de theologische opleiding te hervatten...

Er moet, realiseer je je achteraf, in het hart

door
H.J. Nijenhuis,
student van 1943-1952

781

¹ Zie J. Kamphuis, Zien in de toekomst, met name pag. 38

² H. Bouwman, Onderveilige hoede

³ Zie Tot de prediking van het Woord des geloofs, opstellen ter gelegenheid van de herdenking van de oprichting der Theologische School A.D. 1854 te Kampen, art. van ds. J. van Bruggen: De Vrijmaking der School, pag 124

⁵ Zie o.m. P. Jongeling e.a. *Het vuur blijft branden*. 1979. pag. 50 e.v.

⁶ Gedenkt uw voorgangeren. In memoriam prof. dr K. Schilder, 1952; art. van E.R. Postma, pag. 87 e.v.

'Afgebeeld' bij de titelpagina van *Tot de prediking van het Woord des geloofs*, vgl. noot 3

⁴ W. Mulder. *Een monument der Afscheiding*, 1955, pag. 346. waar hij schrijft: 'De geest en deze conferentie was goed, maar Schilder en

Greijdanus hadden op diezelfde dag de studenten ook opgeroepen, wat ten gevolge had, dat maar een derde deel van de studenten op de conferentie tegenwoordig was'. Men kan hiervan maken, dat Schilder en Greijdanus met hun samenkomst die van de Oudestraat in de wielen reden, maar naar mijn herinnering was het juist andersom. Het suggestieve woordje 'ook' doet het 'm. Zo treffen we wel meer van dit soort opmerkingen bij W. Mulder aan, bijv. over de 'afgezonderdheid' van Schilder (341) en over 'wan-gedrag' van vrijgemaakte studenten (347, 348)

van deze beide professoren toch wel een grote mate van spanning hebben geheerst omtrent de vraag hoevelen, en wie dan wel precies van de heren studenten aan hun oproep gehoor zouden geven. De overgrote meerderheid had in het verleden wel blijk gegeven van hun bezwaard-zijn, maar nu het erop aankwam...? Bij ons als studenten leefde deze vraag uiteraard ook heel sterk. Op weg naar de Nieuwe Kerk ontmoetten we elkaar. En dan klonk toch vaak de uitroep op: 'jij ook?', 'jij ook?' En er volgde handengeschud en schoudergeklap.

Maar er ontbraken er ook. Zelfs van degenen die bij voorgaande gelegenheden krasse woorden hadden gesproken over de schanddaden van de synode en van wie daarmee annex waren. Wellicht waren ze ondertussen 'bewerkt'. Door hun ouders die de hand op de beurs dreigden te houden. Of op de wijze zoals het mijzelf passeerde vanwege een plaatselijk predikant: weet wel wat je doet, je vergooit je toekomst als predikant!

Over die toekomst maakte ook prof. Greijdanus zijn opmerkingen tijdens de vergadering in de Nieuwe Kerk: de heren moesten goed overwegen wat ze deden, het was maar de vraag of er voor hen allen straks plaats zou zijn in een gemeente. Hier sprak de man wiens verwachting niet hoger was gespannen dan een twintigtal vrijgemaakte kerken, tenzij het natuurlijk de HERE anders behaagde. De redactie van dit blad heeft mij gevraagd naar 'impressies uit het toenmalige studentenleven'. Welnu, mijn indruk van de samenkomst in de Nieuwe Kerk verschildte wel hemelsbreed van die, welke werd gewekt in de vergadering die ik in de morgenuren van diezelfde juni-dag in het schoolgebouw aan de Oudestraat had meegemaakt. Daarvan heb ik namelijk deze impressie overgehouden dat de hooggeleerde sprekers daar al hun best deden de actuele zaken te verdoezelen, te minimaliseren of hoe je het ook maar noemen wilt. Al moet je naar de aard der liefde zelfs van hen aannemen dat ze het met de beste bedoelingen deden, verblind als ze waren. Maar ja – om een synode-spreker uit 1943 te citeren – stel u voor dat ze het ook nog verkeerd zouden hebben bedoeld! Ik neem de vrijheid tot het verwoorden van deze impressie, omdat 'van de andere kant' ook niet werd geschroomd om dit te doen.⁴ Maar dan wel van de andere kant!

Maar goed, uiteindelijk bleek bij de inschrijving in september, dat 87 studenten zich aanmeldden bij de Theologische Hogeschool van de gereformeerd gebleven kerken, terwijl er ongeveer 45 hadden gekozen voor 'de Oudestraat'. Onder Gods veilige hoede mocht het

schoolleven aan de Broederweg zich toen gaan ontplooiën. De acta van de in het najaar van 1945 gehouden synode van Enschede getuigen ervan. En er zijn meer bronnen waaruit men de kennis daaromtrent kan puren.⁵ Maar de braambos werd niet verteerd. En elkeen zal verstaan hoe al de hiervoor vermelde wederwaardigheden de volgende jaren van onze studietijd in Kampen hebben gestempeld.

■ School met de bijbel

Wie in Kampen gaat studeren, krijgt daar uiteraard gedoopt de wetenschap die theologie, godgeleerdheid heet. En – zoals onze dogmaticus K. Schilder het ons heeft geleerd – object van deze wetenschap is: *Deus verba-liter revelatus*, dat wil zeggen: God die zich aan ons door zijn Woord openbaart.⁶ Dat het op elk college dat we bezochten om deze God ging, daaraan werden we al indachtig gemaakt bij het binnenstappen van het schoolgebouw aan de Broederweg. In het gebrandschilderde raam van de toegangsdeur stond in het hebreuws en grieks te lezen de tekst: Nabij u is het Woord.'

En dat Woord was in de mond van de docerende hoogleraren en het zonk in het hart van hun geboeid toehorende discipelen. We waren in de school met de bijbel. We werden geschoold in de bijbel. Dat gebeurde wanneer 'Greijd' – door ds. H. Knoop gekarakteriseerd als 'ouwe klare' – ons woord voor woord het Nieuwe Testament leerde lezen en verstaan in de grondtekst. Dat gebeurde wanneer Holwerda – 'de kei van Amersfoort' – ons het Oude Testament heilshistorisch en Christocentrisch verklaarde uit het Hebreuws. Het gebeurde wanneer K.S. zijn dogmatische en ethische bouwwerken – 'afbranden, afkrabben en in de grondverf zetten' – voor onze ogen op Schrift en belijdenis fundeerde. Deddens, Veenhof, Wielenga, zij deden hetzelfde voor hun vakken en naar de hun verleende gaven.

Zo werden we gevormd, gekneed, geboetseerd, gestileerd – nee, niet tot theologen-inzakformaat. maar tot toekomstige dienaren van dat Woord dat ons zo nabij werd gebracht en waarin de God van het verbond zich aan zijn volk bekend maakt. Tijdens geen enkele college werd dit doel uit het oog verloren.

Deze school met de bijbel heeft ons toegerust tot het door ons begeerde ambt. En tot op de dag van heden is er de diepe dankbaarheid dat het de Koning van de kerk beliefdde ons deze toerusting te geven door middel van toch wel bijzonder begaafde docenten. Mag ik, wat het contact met laatstgenoemden be-

treft, het hierbij laten? Anders groeien de impressies onherroepelijk uit tot memoires.

■ Amicitia ad aeternam

Over te schrijven memoires gesproken – wat een brede plaats zouden daarin de herinneringen uit het studentenleven ontvangen! Het is bekend dat degenen die in militaire dienst zijn geweest, van hun belevenissen nog aan hun kleinkinderen verhalen kunnen doen. Vaak geromantiseerde verhalen. Wat dacht u dan van hen die student zijn geweest? Van hen die student in Kampen zijn geweest? Van hen die student in Kampen gedurende de tijd van de Vrijmaking zijn geweest?

Verhalen – ze zouden gaan over zinderende corpsvergaderingen. En elke **corpsvergadering** **wás** zinderend. Ze zouden gaan over bruisende dispuutvergaderingen. En andere dan bruisende kenden we niet. Ze zouden gaan over 'kasten' (kosthuizen) waar **studentengeschiedenis** werd gemaakt. Andere kasten bestonden er eenvoudig niet.

Maar in al dat studentikoos gewoel werd de amicitia bedreven. Amicitia ad aeternam – vriendschap voor lange, lange tijden. En al zijn er inmiddels van je studiegenoten weggevallen – door kerkelijke ontrouw, maar ook reeds door overlijden – die banden bestaan tot op de huidige dag. Unieke banden, gesmeed toen we gezamenlijk aan de boezem van de Kamper **alma mater** lagen. Mogen ze blijven bestaan ad aeternam, tot in de eeuwigheid!

■ Non scholae, sed vitae

Uit de overstelpende hoeveelheid impressies die er uit mijn Kamper tijd nog altijd springlevend bij mij zijn, heb ik er slechts enkele onder woorden trachten te brengen. Het kostte al moeite om ze op een bepaalde noemer te brengen. Het blijven derhalve strikt persoonlijke indrukken van een zeer bewogen en boeiend tijdperk van onze Theologische Hogeschool. Moge het me gelukt zijn daarvan iets te laten proeven.

Impressies, herinneringen. Maar wat vandaag werkelijkheid is voor elk moment van je pastorale leven is de bagage die je vanuit Kampen hebt meegekregen. Je hebt aan de Hogeschool je opleiding gehad. Maar uiteindelijk gaat het niet om die Hogeschool hoe warm je hart door de jaren heen voor haar is blijven kloppen. Non scholae: niet voor die school. Sed vitae: maar voor het leven. Voor het ambtelijk leven in Christus' kerk. Ja, dóór de kerk werd indertijd de School opgericht en dóór de kerk wordt zij vandaag nog altijd in stand gehouden. Maar dan wel: vóór de kerk, tot haar vergadering en opbouw. Hier in Nederland en ook wereldwijd. En de kerk is er voor de **HERE**, dus ook haar Theologische Hogeschool.

H. J. Nijenhuis

783

Leest U
DE REFORMATIE
van een ander?

**Neem zelf een
abonnement voor
maar f 69,— per jaar.**

Vul onderstaande bon in en stuur hem in een open envelop zonder postzegel aan:
De Reformatie, **Antwoordnummer 10,4460** VB Goes.

Ja, ik wil voortaan De Reformatie elke week in mijn brievenbus.

Naam:

Adres:

Postcode:

Woonplaats:

Ik wacht met betalen op uw acceptgirokaart.

Rond de Theologische Hogeschool 1955-'59

Als we proberen, de tweede helft van de vijftiger jaren aan de Theologische Hogeschool in Kampen te typeren, dan zouden we kunnen zeggen, dat het een tijd was van verborgen spanningen. Toen al broeide er iets. Het was alleen voor ons, studenten, moeilijk onder woorden te brengen, wat er precies aan de hand was. Nu we er na ruim 25 jaar op terug kunnen kijken, het verdere verloop van de geschiedenis kennend, is het duidelijk, dat we toen al te maken hadden met de ontwikkelingen, die aan het eind van de zestiger jaren tot een breuk hebben geleid.

Er broeide iets. Je merkte het aan terloopse opmerkingen van docenten over het kerkelijk leven. Je merkte het een enkele keer ook wel in de preken. Maar je merkte het vooral in de onderlinge gesprekken en discussies, die we als studenten uiteraard veelvuldig hadden. We groeiden uit elkaar. We waren het over fundamentele zaken niet eens. Dat bleek vooral als er zogenaamde grondslagkwesties aan de orde kwamen. Het was lang niet voor ieder duidelijk, dat gereformeerde studentenverenigingen recht van bestaan hadden, bijvoorbeeld. En waarom er geen officiële kontakten konden zijn met S.S.R. – de 'interkerkelijk-gereformeerde' bond van studentenverenigingen – en zelfs met het corps van de 'Oudestraat' was vooreen aantal broeders volmaakt onbegrijpelijk.

Om u er iets van te laten proeven, hoe het

in die dagen onder de studenten toe kon gaan, wil ik een tweetal gebeurtenissen ophalen, die de gemoederen toen hevig beroerd hebben.

Opeen gegeven moment kwam de senaat van het corps op de corpsvergadering met het voorstel, een in die dagen niet onvermaard synodaal predikant uit te nodigen, om voor ons te spreken over 'pastorale arbeid'. Regel was toen namelijk, dat de senaat geen sprekers van buiten onze kerken mocht uitnodigen zonder toestemming van het corps. Bovendien, als er een niet-vrijgemaakte spreker kwam, dan mocht de vergadering waarop hij optrad niet in het gebouw van de Theologische Hogeschool worden gehouden zonder uitdrukkelijke toestemming van het college van hoogleraren.

Het was ieder wel duidelijk, dat de proffen dit plan van de senaat niet zouden goedkeuren, zodat het gebouw van de school voor een dergelijke vergadering niet beschikbaar zou zijn. Niettemin weerhield dit de senaat niet, zijn plannen aan het corps voor te leggen. Van de kant van de voorstanders én van de kant van de tegenstanders werden er harde noten gekraakt. De één wilde wel eens horen, hoe een synodale dominee over het ambtelijk werk dacht, en was ervan overtuigd, dat wij daar allemaal een heleboel van zouden kunnen leren. Hij begreep in de verste verte niet, wat iemand daar nu op tegen kon hebben. De ander stelde de vraag aan de orde, of we nu toch werkelijk over het ambtelijk werk voorgelicht moesten worden door iemand, die door zijn 'synodaal-zijn' medeverantwoordelijkheid droeg voor de schorsing en afzetting van trouwe ambtsdragers. Een aantal studenten stelde onomwonden, niet aanwezig te zullen zijn op de bewuste vergadering, als het voorstel van de senaat zou worden aangenomen en uitgevoerd.

Het senaatsvoorstel kreeg geen meerderheid en het plan ging dus over. Maar het feit, dat er zo'n idee in het hoofd van één of meer senatoren kon opkomen, vond een aantal van ons hoogst verontrustend.

De tweede gebeurtenis, die typerend geacht kan worden voor de latente tegenstellingen van die tijd, is de opmerkelijke reactie van een deel van de studenten op een daad van mijzelf, die ik heel vanzelfsprekend vond. Ik was ab-actis op het moment, dat bekend werd, dat de synode Ds. J. Kamphuis van Rotterdam-Delftshaven benoemd had tot opvolger van Prof. P. Deddens. Dit gebeurde in augustus 1958. Dat was midden in de vakantietijd. Ik heb hem toen namens het corps een felicitatie gestuurd. Dit zonder vooraf overleg hierover te plegen met de an-

dere senatoren. Toen ik op de eerste corpsvergadering na de vakantie meedeelde, dit te hebben gedaan, waren er nogal wat, die daar groot bezwaar tegen bleken te hebben. Of ik me dan helemaal niet gerealiseerd had, dat velen verre van gelukkig waren met deze benoeming? Wel, dat had ik mij wel degelijk gerealiseerd. Maar ik had geen moment verwacht, dat het verschil in waardering van het benoemingsbeleid van de synode zelfs op deze manier zou kunnen doorwerken.

Overigens reageerden we aan de andere kant ook weer vrij naïef op de tegenstellingen, die zo nu en dan openbaar werden. Ik herinner me, dat we elkaar meer dan eens betuigden, dat we het op bepaalde punten weliswaar niet met elkaar eens waren, maar dat dat nooit zou mogen uitlopen op een afscheid, ook later niet, als we eenmaal predikant zouden zijn. We doorzagen blijkbaar niet, dat persoonlijke banden, die in de studietijd ondanks verschil in visie waren gegroeid, in de kerkelijke verhoudingen niet beslissend mochten zijn. Ze zijn het gelukkig later ook niet geweest. Hoewel het best moeite gaf, als je mensen, die je in de persoonlijke verhoudingen sympathiek waren, een verkeerde kerkelijke keus zag maken, die goede kontakten deed verwateren.

Naast de gespannen kerkelijke situatie was er in die tijd ook nog een andere zaak, die ons vaak bezighield. De vraag namelijk, of er straks, als we klaar waren met de studie, voos ons nog wel plaats zou zijn in de kerken. Het aantal vakatures verminderde sterk. En het inzicht, dat een te grote gemeente of wijk niet bevorderlijk was voor een goede bearbeiding, viel nog nauwelijks te bespeuren. Hetgeen overigens te begrijpen is, gezien hetgeen men in dit opzicht vóór de vrijmaking gewend was geweest.

Maar hoe dat ook zij, wij maakten ons daar zorg over. We praatten het elkaar ook wel wat aan, denk ik achteraf. Er waren er, die dagelijks met dit probleem bezig waren. En die ook maatregelen getroffen hadden. Naast hun theologische studie volgden ze nog een cursus voor leraar. Zo hielden ze twee ijzers in het vuur.

We hebben inderdaad een korte periode beleefd, dat er geen kandidaten werden beroepen. Maar gelukkig kwam er in dit opzicht al gauw weer een kentering, en er is voor zover ik weet niemand, die geen predikant is geworden, omdat er geen plaats was. Dat bezorgdheid hierover echter een domper op het leven van sommige studenten zette, is een niet te loochenen feit. Er waren er nu eenmaal, die van nature wat zwaartillend waren,

en zij hadden het hier allesbehalve gemakkelijk mee.

Allerlei grotere en kleinere moeiten verhin-derden ons over het algemeen niet, te doen waar we voor naar Kampen gekomen waren: studeren. In dat deel van het jaar, dat er colleges gegeven werden, betekende dat in de meeste gevallen: collegelopen, preekvoorstellen, exegesebeurten en dergelijke voorbereiden, en daarnaast nog eens wat uittreksels maken van boeken, die bestudeerd moesten worden. De tentamenstudie was meest vakantiewerk. Iets dat de lange academische vakanties volledig rechtvaardigt. Verder werd het in die tijd nog wel als ideaal gezien door velen, om 'breed' te studeren, zoals wij

dat noemden. Dat wil zeggen: je niet te beperken tot hetgeen voor een tentamen verplicht was, maar er ook van alles omheen te lezen, en je zo wat breder te oriënteren. Iets dat uiteraard de studieduur vaak niet weinig verlengde. Maar dat het zo moest, daar waren we bijna allemaal wel van overtuigd.

We hebben ook heel veel plezier beleefd met elkaar. Velen hebben misschien van het studentenleven een enigszins verkeerde voorstelling. Ze denken daarbij aan nachtelijke feesten, waarop de spiritualiën rijkelijk vloeiden. Nu moet eerlijk worden toegegeven, dat we het met het begin van de nacht dikwijls niet te nauw namen. Er waren er die bekend stonden als meesters in het nachtbraken. Maar wat dat drinken betreft, dat was

er echt niet bij. Al hadden we het gewild, we hadden er het geld niet voor.

Wezenlijk voor het studentenleven is het spel. Dat spel, dat je met elkaar speelt, is een haast onmisbaar onderdeel van je vorming. Uitingen daarvan zijn de **kennismakingsperiode**, die aan de zojuist gearriveerde eerstejaars werd opgelegd, en de kolderdebatten, waarin je elkaar op scherpzinnige wijze vliegen probeert af te vangen. Het is daarbij de bedoeling, dat het spel serieus gespeeld wordt, zodat het allemaal heel ernstig lijkt. Ja, het kan zelfs de indruk wekken, dat men om onnozele dingen de grootste ruzie heeft. Maar ook dat hoort bij het spel. Natuurlijk kan er misbruik van gemaakt worden, en ik zal de laatste zijn om te beweren, dat dat nooit gebeurde, en dat niemand ooit te ver ging in wat hij zei. Maar incidenteel misbruik van iets houdt nog geen veroordeling ervan in. En de winst van het studentikoze spel is aanwijsbaar: je leert verliezen – je leert met je mond vol tanden staan in een discussie – je leert inkasseren. En wanneer je op die paar jaar 'Kampen' terugziet, kun je alleen maar dankbaar zijn voor deze vriendendienst, je daar bewezen.

Van één ding hoop ik dat daar, vergeleken met 25 jaar geleden, grondig verandering in gekomen is. Ik bedoel het meedoen van de studenten aan het plaatselijk kerkelijk leven. Wat dat betreft was het bij ons ronduit droevig gesteld. Er waren misschien uitzonderingen, maar over het algemeen moet gezegd worden, dat de studenten een aparte gemeenschap vormden, en zich met de rest van de gemeente vrijwel niet inlieten. Het kwam misschien ook wel, doordat de kerk van Kampen zo groot was. Bovendien had je met de studie en de activiteiten in het corps naar je eigen idee genoeg aan je hoofd. En de behoefte aan contact met anderen was er ook niet zozeer, want je had contact genoeg met je studiegenoten. Kortom, het kwam er niet **varf**. Maar het was wel een heel verkeerde zaak. Allereerst omdat het niet mag, je isoleren binnen de gemeente van Christus. Maar ook, omdat je jezelf verarmde. Want het zou toch een belangrijk stuk winst geweest zijn en een goede leerschool voor later, als we in de praktijk meer gestuit waren op het feit, dat er meer problemen tussen hemel en aarde zijn dan alleen theologische en kerkelijke. Aan de praktische vorming, die we zonder dat speciaal georganiseerd werd hadden kunnen krijgen, door ons wat meer in de gemeenschap te bewegen, liepen we voorbij.

Er zou uiteraard veel meer te vertellen zijn. Maar ik heb het verhaal bewust algemeen gehouden. Ik heb ook met opzet geen namen

genoemd, behalve die van Prof. Kamphuis in een verband, dat algemeen bekend geacht mag worden. Meer vertellen zou ons al gauw in de sfeer van de anekdote brengen, die meer geschikt is voor de kleine kring dan voor publikatie.

Toch tot slot een klein verhaaltje. Bij de foto, die, naar ik hoop, bij dit artikeltje afgedrukt zal worden. Die foto toont ons Prof. Kamphuis in de collegezaal. En dat wel op een bijzonder moment. Het was zijn allereerste college na de inauguratie. We hadden de kathedraal feestelijk versierd met een foto van de nieuwe hoogleraar, en met een plantebak, waarvan niemand **mag** zeggen, dat die maar een armetierig bestaan leidde. Maar mooier was nog, wat op de foto niet te zien is: de modedop in professorale toga, die we ter verwelcoming in de zaal hadden neergezet. En die ook spreken kon. En dat toonde, zodra de hoogleraar binnenkwam. Want op datzelfde moment bereikten bekende klanken zijn oren: een deel uit het slot van zijn inaugurele rede. De gebruikelijke toespraak tot de studenten, waarmee zo'n rede eindigt. Opgenomen op de band, maar niet uit de mond van de hoogleraar zelf. Nee, meesterlijk **nagesproken** door iemand, die vandaag met ere de provincie Friesland vertegenwoordigt in het curatorium van de Theologische Hogeschool.

Wat we konden geven, waren een paar flitsen uit een heel klein gedeelte van de **honderddertigjarige** geschiedenis van de Theologische Hogeschool. Een zeer globale indruk van één man over een half decennium van moeite en voortgang. Of laat ik het omdraaien: van voortgang en moeite. Het belangrijkste voorop. De zégen voorop. Ook in die jaren mocht het werk doorgaan. De moeiten waren en zeer zeker. Maar de opleiding tot de dienst des Woords, genadeweldaad voor de Gereformeerde Kerken, mocht er blijven door de moeiten heen.

Daarom zal de dank moeten overheersen. Konkreet. In het gebed voor de school. In de gaven voor de school. En in het vasthouden van de kerk aan het Woord, ten dienste van de prediking waarvan de school bestaan heeft, al honderddertig jaar lang, en hopelijk zal blijven bestaan, zolang de Koning der kerk haar kan gebruiken kan.

M. Heemskerk

Magere jaren

■ De breuk

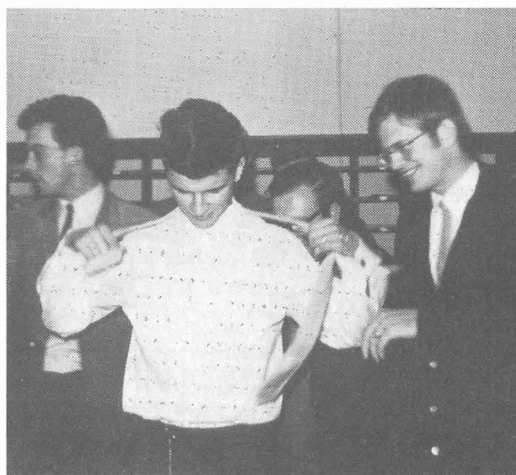
Als ik terugdenk aan m'n Kamper tijd is er vooral één ding dat alle herinneringen domineert: de breuk die in die jaren openbaar werd in de Gereformeerde Kerken. Veel van mijn leeftijdgenoten zijn opgegroeid in een tijd van intense kerkstrijd. (De gebeurtenissen op de synode Rotterdam-Delfshaven werden op het lyceum tussen de lessen door druk besproken, ook door ons leerlingen. Het gebeurde als het ware vlak onder onze ogen.) Toch ging je naar Kampen: Er moest in die crisis voor de gemeente toch houvast te vinden zijn in de bediening van het Woord. Wat ik daarvan zag bij mijn eigen dominee heeft dat besef zeker gewekt. Al bleef de realiteit moeilijk.

Het begon al meteen toen we aankwamen. Dat was in september 1967. Ruim twee maanden eerder was er een breuk ontstaan in de kerk van Kampen. Daardoor brak het ook tussen de docenten, die niet meer gezamenlijk naar de kerk gingen. Als gevolg van de moeiten die daardoor ontstonden konden wij als nieuwe studenten pas na enkele strubbelingen ingeschreven worden. Maar ook onder de studenten werkte de breuk door. Natuurlijk kwam de kerkelijk situatie dagelijks ter sprake. Maar omdat wij als eerstejaars midden in het novitiaat zaten, was dat niet altijd in een even plezierige verhouding. Je werd elke dag wel een keer doorgezaagd over de 'Open Brief'. Ik herinner me trouwens nog wel een ludieke novitiaatsopdracht, die luidde, dat we de 'Open Brief' moesten dichtplakken en terugsturen. Had het maar gekund!

Gelukkig was ons jaar een eenheid. We gingen allemaal naar de Stadsgehoorzaal, waar

jarenlang gekerkt werd bij gebrek aan een eigen gebouw. Binnen de gemeente van Kampen hebben we in die situatie heel goede contacten gekregen. We waren volledig betrokken bij wat er in de kerk gebeurde. Wat volgden we bv. gespannen de uitspraken van de meerdere vergaderingen. De meesten van ons zaten in Zwolle op de publieke tribune, toen daar in 1968 de Particuliere Synode een uitspraak zou doen over Kampen.

Als studenten konden we vooral dat eerste jaar nog wel over alles met elkaar praten, al was de sfeer soms wel gespannen. Dat was vooral het geval, toen een aantal een Corpsvergadering wilden beleggen om over het zgn. Attestenbesluit te praten. De hoogleraren werden immers geconfronteerd met het feit, dat op diverse plaatsen in ons land de breuk had plaatsgevonden in de kerk. Bij de inschrijving als student, of bij een examen kon het dus voorkomen, dat een student een attest overlegde van een kerkeraad, die in de 'Open Brief' geen 'gewichtige oorzaak van nadenken' zag. Daarom had de Senaat besloten zulke attesten niet zonder meer te aanvaarden maar eerst een onderzoek inzake de belijdenis in te stellen. Een aantal studenten had grote bezwaren tegen dit besluit, en wilde dat we als Corps aan de curatoren zouden vragen het besluit in te trekken, of niet toe te passen. Dit ging niet door omdat zij in de minderheid waren. Later bleek dat zij gezamenlijk toch een brief hadden geschreven van die strekking. Zo ging zich in de studentengemeenschap al een breuk aftekenen. Je kon nog wel met elkaar discussiëren, maar bij sommige jongens was het al duidelijk, dat zij het toch benauwd vonden in de kerk. Ze zouden meer confessionele ruimte willen hebben. Het was daardoor moeilijk elkaar vast te houden. De definitieve verwijdering kwam, toen in 1968 de meesten van hen Kampen verlieten om verder te studeren in Utrecht en Amsterdam.

door
C.J. de Ruijter,
student van 1967-1973

787

Een oude gewoonte: Na een geslaagd examen werd je 'gekraand': Aan handen en voeten vastgehouden, met je kop onder de kraan kreeg je een pak voor je achterste onder het zingen van het lo Vivat. L. W. de Graaff pakt hier gretig enkele overtollige kledingstukken van C. J. de Ruijter aan. Links H. Hidding, half zichtbaar J. M. A. Groeneveld.

■ College (of niet)

De zorgelijke situatie had natuurlijk enorme gevolgen voor het onderwijs. De lectoren Mulder en Buwalda wilden geen les geven zolang het attestenbesluit van kracht was. Dat betekende voor ons als eerstejaars, dat een groot deel van onze colleges wegvielen. Bovendien gaf prof. Veenhof bijna geen college, zodat we in feite alleen Hebreeuws kregen en één uur in de week inleiding christelijke religie. We vielen daardoor wat de colleges betreft in een gat. We hebben geprobeerd daar wat aan te doen, door onder leiding van een jaargenoot, die één jaar klassieke talen had gestudeerd, samen wat Grieks en Latijn te lezen. In de tweede helft van de cursus werd een tijdelijk docent benoemd. Voor sommigen van ons een oude bekende van het Rotterdamse Lyceum. Achteraf vrees ik, dat we het hem niet altijd even gemakkelijk gemaakt hebben.

Ook verder moesten voorzieningen getroffen worden, vooral toen de voorziening in de vacature-Veenhof op zich liet wachten. Preekcollege kregen we van alle proffen gezamenlijk. Dat was trouwens enorm boeiend. Ze hadden om de beurt de leiding maar vulden elkaar ook regelmatig aan. Het mooie was dat we ze in de kerk ook vaak hoorden preken. Voor mij persoonlijk is dat een van de hoogtepunten geweest in die jaren. De eenheid van hun voorgaan op kansel en kathedra liet ons metterdaad zien hoe beslissend trouw in de bediening van het Woord is voor de gemeente.

Natuurlijk kon lang niet alles opgevangen worden. Zo hebben de studenten van mijn jaar in totaal slechts ruim één cursus college ambtelijke vakken gehad. Anderen zelfs nog minder. Vandaar dat ik boven dit stukje schreef: College (of niet). Er ontbrak gewoon een stuk van het onderwijs. Omdat er bij de docenten enkele ontbraken. En de hoogleraren die les gaven, hebben hun krachten in die turbulente tijd trouwens ook buiten de School zien opslokken door veel kerkelijke moeiten. Het is vooral vanwege dat aspect, dat ik mijn Kamper tijd typeer als magere jaren. Want wat zagen we later, sinds de benoemingen van Hoogeveen (Trimp, Douma) de vette jaren aanbreken voor de Hogeschool. Er kwamen veel meer mogelijkheden voor het onderwijs. De huidige studentengeneraties zijn te feliciteren met de situatie van vandaag.

Dat de kerkelijke situatie een schaduw wierp over de Hogeschool, betekende overigens niet, dat we alles in een somber perspectief beleefden. Integendeel. Elk jaar was er weer de schooldag, die toch altijd een enorme sti-

mulans betekende vanwege het geweldige meeleven vanuit de kerken. Ik noem hier vooral de schooldag van 1967, toen voor het eerst in tenten werd vergaderd. Midden in de spanning betekende die dag een hart onder de riem. Maar ook verder gingen we niet permanent gebukt door 't leven. Een feestelijke herinnering bewaren we nog aan de intocht van Hammoerapi in Kampen. Een hartewens van prof. (toen nog lector) Lettinga ging in vervulling, toen een afgietsel van de Codex Hammoerapi werd aangekocht. Hij had deze wetszuil graag bij de hand voor het onderwijs in het akkadisch. De Codex was, ingepakt als een mummie in een enorme kist, aangekomen bij van Gend en Loos. We hebben toen een soort intocht georganiseerd, compleet met spandoeken, en passende liederen. Onder het wakend oog van de meester, werd de mummie in school gedragen en uitgepakt. Zijn enthousiasme, dat toch altijd al van de colleges afstraalde kende geen grenzen, toen de codex gaaf en wel tevoorschijn kwam. En passant schoot hij van de hele onderneming een serie dia's bij elkaar.

■ Studentenleven

Uit de contacten met andere studentenverenigingen bleek, dat de moeiten in Kampen niet uniek waren. Vooral in Groningen en Amsterdam giste het. Het kwam daar zelfs tot de oprichting van nieuwe studentenverenigingen, omdat het de enige weg bleek te zijn het gereformeerd karakter van de vereniging te handhaven.

Naast dat gereformeerd karakter waren ook allerlei studentikoze gewoontes (mores) nogal bepalend voor het studentenleven. Persoonlijk zag ik daar, mits goed gehanteerd, wel de zin van in. Er waren er ook, die dat uit de tijd vonden. M.n. in de zeventiger jaren begon zich op dat punt een tendens naar verzakelijking af te tekenen, die m.i. op sommige punten nogal eens tot stijlverlies leidde. Maar het zat in de lucht.

De persoonlijke omgang was niet met iedereen even intens. De gemeenschap begon wat te groeien, zodat er wat meer nadruk kwam te liggen op de dispuuten. Er kwamen er een paar bij. Een enkele verdween ook weer gauw. Het oudste en meest illustere dispuut H.E.R.O.S. heeft in deze jaren een eigen dispuutshuis gehad!

■ Contact met de hoogleraren

Als je de verhalen van studenten aan andere universiteiten hoorde, waren de verhoudingen aan de Hogeschool ideaal. Er was een goed persoonlijk contact met de proffen. Ieder van hen probeerde op zijn eigen manier

daar een wat pastorale benadering in te leggen. Heel erg hebben we het als studenten gewaardeerd, dat prof. van Bruggen in de cursus 67-68 een keer een bijeenkomst belegd heeft met ons om te praten over de kerkelijke moeiten. Je kon werkelijk alles vragen. Maar ook verder kon je bij ze terecht, bv. op een zondagavond of zo. Zelfs hebben we een keer van prof. Kamphuis z'n auto mogen lenen, om de ontvoerde praetor terug te halen, en de studenten in Delft op hun nummer te zetten.

Prof. Douma ging zelfs zo ver, dat ik samen met Daan Zandbergen (die oud-gemeentelid van Douma was) zijn bibliotheek mocht inruimen, toen hij in 1970 in Kampen kwam. Daar is trouwens nog een aardige anecdoten aan verbonden: In de gloednieuwe studeerkamer was ook een boekenkast getimmerd. Maar wij kwamen al gauw tot de ontdekking dat sommige planken te dicht bij elkaar zaten. We lieten het zien, en pakten een boek en zeiden: Kijk, professor, zo'n boek moet er ook tussen passen. (Het was, meen ik, de commentaar van Ridderbos op Romeinen). In plaats van nu de maat te nemen, pakte prof. Dourna het boek aan, nam het onder zijn arm en stapte op de fiets om het aan de timmerman te laten zien. Zo'n verstrooidheid zou je niet zo gauw zoeken achter de man wiens boeken altijd zo midden in het leven staan.

Dit soort voorvallen was toch typerend voor de omgang die in Kampen mogelijk was tussen hoogleraren en studenten. Er was een echte gemeenschap. Het gebed bij een tentamen, zoals sommige hoogleraren dat gewoon waren, onderstreepte dat op een mooie manier.

■ Kampen en de maatschappij

Maatschappelijk gezien, waren de jaren waarover het nu gaat een woelige tijd. Heel wat omwentelingen en veranderingen zijn in die tijd bepalend geweest voor de samenleving. Ieder die in de zestiger jaren volwassen is geworden zal daar op zijn eigen manier herinneringen aan hebben. Hoewel Kampen als samenleving wel eens wat terzijde van het grote gebeuren scheen te liggen, gingen die dingen niet ongemerkt voorbij.

Het waren de jaren van de Beatles en Bob Dylan. Als je hun muziek niet kende, dan werd je er wel mee vertrouwd gemaakt door prof. Schilder. Op college, of zomaar op een leeszaalavond (o.m. bij zijn 25-jarig ambtsjubileum) kon hij je op onnavolgbare wijze kennis laten maken met de wereld die daarachter zat. Met kort maar krachtig profetisch commentaar.

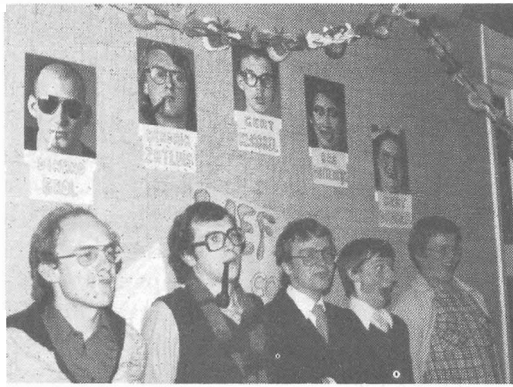
Het waren ook de jaren van studentenrellen en democratiseringstendenzen. Behalve de soms bloedige studentenonlusten in Europa kende Nederland zelf ook zijn maagdenhuisbezetting, zijn studententerreur, die aan de universiteiten het one-man-one-vote-systeem afdwongen. Ook aan de Oudestraat in Kampen sloeg de democratiseringsgolf hard toe. Er waaide een storm door de hogeschoolstructuur, die veel van zijn plaats gooiden. Maar aan de Broederweg speelde het geen rol. Er functioneerde een faculteitscommissie, die over de studie overleg pleegde met de Academische Senaat. Het kwam zelfs wel voor dat een hoogleraar zijn respect uitsprak over de wijze waarop deze commissie inhoudelijk op de bres stond voor de kwaliteit van de studie.

Iets minder ingrijpende veranderingen grepen wel plaats in Kampen. Allereerst viel in deze jaren een tendens waar te nemen van de kosthuizen naar eigen huishoudens. We gingen meer ons eigen potje koken, en met een man of 3, 4 samen een huishouden opzetten.

Opvallender was, dat het studentenhuwelijk om zich heen begon te grijpen. Hoewel de betrokken studenten uit overtuiging trouwen waren er bij de hoogleraren nogal wat bezwaren. Begrijpelijk.

Maar dat er geen ernstiger problemen rezen, dat is toch wel een bewijs, dat aan de Hogeschool een gemeenschap bewaard mocht blijven bij Gods Woord. Ook in deze veelszins magere jaren heeft de Here door Zijn genade die School gezegend. Van die genade zal niemand zeggen, dat het schraal was in die jaren. Het was de enige bron, waaruit we konden leven.

C. J. de Ruijter

Het Kamper studentenleven rond 1980

Een verhaal over frontsoldaten en hun generaals

Die man in de cel wist wat het was om soldaat te zijn. Hij kon niet meer vechten. En een bevrijdende D-day was ver weg. Buiten mar-
cheerden juichende soldaten. binnen was hij
machteloos.

Maar hij bleef soldaat. Want dit schreef hij:

■ Soldatenschool

Dit is de nuchtere school, waar Gij regeert,
en in de cel geduldig, zonder klacht,
door de genade van Uw vaderhart
een zwakken mensch Uw tien geboden leert.

De vloer is aangeveegd, en voor de celdeur
staat

– gelijk als bij den linker- en rechterman –
de vuilnisemmer en de waterkan
met het genummerd blikken cel-privaat.

Zoo heb ik in dit prille morgenuur
mijn ziel beproefd bij U, op eigen schuld,
die Gij niet in Uw legerzonen duldt,
op straffe van het heil van Uw bestuur.

Nu in den grauwen morgen wil ik zijn
als deze cel, die 'k knielend heb geveegd:
streng, hard en sterk, van alle vuil gelee-
gd, en door ootmoed van mijn knielen rein!

En ook het minste, dat ik nog vergat
uit de toegevendheid voor 't dierbaar Zelf
moet uitgekeerd! 'Ik zie Uw wil en delf'
't Was in Uw huis, dat ik vanmorgen bad.

Van verre, uit het wezen van de stad
klinkt vaag een juichend marschlied tot mijn
cel.

Daar gaan soldaten in Uw wijs bestel
en ondoorgrondelijkheid, op 't morgenpad.¹

Hij wist zich een legerzoon uit Gods nuchtere
school. En daar leer je discipline: streng,
hard en sterk; en ook: zorg dat je onberispe-
lijk bent.

Deze soldaat en zijn talloze makkers hebben
gevochten voor de vrijheid, die het mogelijk
maakt dat tot op vandaag in Kampen ook aan
een soldatenschool wordt gewerkt. Aan een
school voor dominees met studenten, die al-
lemaal niet in militaire dienst hoeven. En dat
hoeven ze niet omdat ze al naar die soldaten-
school gaan.

Over die dienstplichtigen gaat het vervolg
van dit verhaal, en dan met name over de
lichtingen 1975 tot en met 1984.

■ Discipline en exercitie

Er is heel wat voor nodig om zo'n honderd
studenten goed aan het werk te krijgen en te
houden. Daarbij moeten de generaals zich
ook nog het hoofd breken over de vraag hoe
ze hun jongens (en meisjes) het beste kunnen
toerusten tot dienstbetoon in de strijd die
komt.² Dus moet er een goede opleiding zijn
die praktisch nut voor later heeft.

Een goede opleiding: met het oog daarop
werd in 1975 het zogenaamde semester-sys-
teem ingevoerd en in de loop van de tijd ver-
der uitgewerkt. Dit beoogde in grote lijnen
meerdere verband te leggen tussen colleges
en daaropvolgende studie. Bovendien werd
verwacht dat zodoende binnen afgegrensde
termijnen de behandelde stof werd geleerd.
Deze greep van hogerhand naar de tijdsinde-
ling van de studenten bracht de poppen aan
het dansen. Wat kwam er zó nog van vrije
studie en van het corpsleven terecht? Een
springvloed van kritiek probeerde meteen
een gat te slaan in de nieuwe discipline. En
hij die voor de vader van het systeem werd
aangezien, 'denktank' van Bruggen, werd om
de haverklap onder vuur genomen. Hij heeft
het tot nu toe overleefd, evenals het systeem.
Daarbij was er ook voortdurend overleg tus-
sen docenten en studenten over de invulling
en toepassing van het schema. Desondanks
zullen er nog wel regelmatig contourennota's
blijven verschijnen.

En dat temeer omdat ook steeds nadrukkelij-

ker tijd wordt gevraagd voor exercitie. Want wat heeft de aangeleerde discipline voor nut als je die nooit eens goed beproefd hebt?

Vanouds kennen we natuurlijk al de meest belangrijke exercitie: het maken van een preek. Twee keer moet je in je studietijd een preek maken. En die houd je dan voor de prof. (prof. Trimp) en de studenten. Dat is een hard gelag. Want behalve lovende woorden is er ook vaak veel kritiek. Toch zijn de preekcolleges op dinsdagavond hoogtepunten. Want je weet en je merkt dat de generaal en zijn soldaten samen aan het oefenen zijn. Daarbij gaat het niet om de knapste strategie, maar om de beste strategie. En als er dan soms dingen worden gepredikt die werkelijk om te huilen zijn, dan kan er na juiste kritiek ook heerlijk om worden gelachen.

Naast het preken zijn er nog wat andere praktische oefeningen voor het pastorale werk dat de meeste studenten wacht. Zo leren we bij voorbeeld op spraakles dat een goede ontspannen houding beter is dan een vakbonds-volume. En bij didactiek probeert meneer Hoekzema ons te wapenen tegen al te grote ongelukken in het catechisatielokaal. Sinds kort is in de laatste fase van de studietijd uitgetrokken om aandacht te geven aan de herderlijke zorg. Onder leiding van ds. Hendriks wordt nagedacht over de zorg aan bejaarden, het huisbezoek, het onderkennen van psychische ziekten enz. In rollenspelen wordt soms tot groot vermaak en lering de moeite van liet ambt opgeroepen.

Al met al heeft de student niet over z'n opleiding te klagen. Sinds 1977 mag hij rondtopen in een vernieuwde school en kan zelfs af en toe eens lekker uitblazen in de riant aangelegde bibliotheekgebouwen.

De generaals: v.l.n.r. de professoren Trimp, Deddens, Doekes, van Bruggen, Douma, Kamphuis en Schilder.

791

■ Jan Soldaat op z'n kamer

Jan Soldaat is moderner dan u denkt. Terwijl radio en TV brommen over discriminatie, emancipatie, rollenpatronen en ga zo maar door, doet Jan geduldig het werk dat alle huisvrouwen doen. Men mocht wel eens wat meer medelijden met hem hebben. Naast zijn dagelijks werk doet hij ook nog eens de was, de vaat, kookt hij, maakt hij WC's schoon, past op eventuele kinderen, kortom is hij huissloof. Want de meeste soldaten zitten niet meer in de kost. Dat vergeten zelfs de generaals nog wel eens.

Verder weet Jan soms niet van voren dat hij van achteren leeft. Hij moet over zoveel dingen nadenken: dat nieuwe liedje van Danny de Munk, die rare film over Willem van Oranje, de nieuwe psalmberijming, het doemdenken en de zogenaamde ik-cultuur. En hij merkt dat ook zo 'een zwakke mensch Uw tien geboden leert'.

■ Soldatenclub

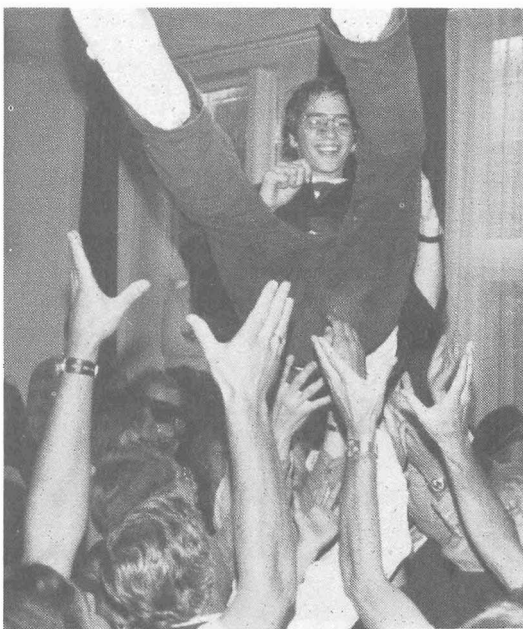
En dat doet hij niet in zijn eentje. Want samen sta je sterk. De Kamper vereniging FQI is er nog steeds. Als je met je kameraden naar de vergadering gaat, zing je elke keer: 'God, boetsierend onze harten, schut, in koninklijk beleid ons, Zijn stoottroep, voor 't geschutvuur, vastberaden in de strijd.'³

Dan wordt er nog eens verdergepraat over die ik-cultuur, en over het denken vanuit jezelf dat daarmee samenhangt. En dan blijkt dat je bij voorbeeld door moet spreken over de belijdenis van de kerk en jouw houding daar tegenover.⁴ En je praat over kroketten en auto's en computers. En van al dat geletterd word je soms niet goed, maar je kunt er ook heel wat van opsteken, zelfs 's nachts. En op de kleine disputen, groepjes binnen FQI, kun je alles nog eens dunnetjes overdoen met meer eigen inbreng dan binnen het corps mogelijk is. Daar leer je elkaar soms

³ Aldus een deel van het corpslied van FQI. Zie *Almanak FQI 1979*, blz. 51.

⁴ Zie *Almanak FQI 1983*, blz. 90.

Zó wordt vaak een nieuweling op zijn dispuut begroet.

verrassend kennen. Daar kun je nog eens wat tegen elkaar zéggen. Neem bij voorbeeld eens deze samenspraak: A tegen B: 'Jij hebt 's morgens net zo'n humeur als ik'. B tegen A: 'Nee, jij hebt de hele dag zo'n humeur als ik 's morgens'.⁵

■ Generaals

Tegen de generaals kun je niet alles zeggen. Dat is logisch. Maar toch is er heel wat mogelijk.

Op colleges worden soms behoorlijk vrijmoedige vragen gesteld over de behandelde stof. En in scripties kun je proberen de docent een loer te draaien. Uiteraard worden persoon en zaak dan niet al te nadrukkelijk gescheiden.

Op het persoonlijke vlak zijn er ook veel contacten tussen docenten en studenten. Omdat bijna alle tentamens mondeling zijn, is er gelegenheid om eens door te praten over dingen die niet direct met de studie te maken hebben. En het Kamper wereldje is wel zó klein dat je elkaar met de regel van de klok moet tegenkomen: in de school, op de Oudestraat, in de kerk en in de bibliotheek. Bovendien wordt sinds 1977 aan het begin van elke collegeweek gezamenlijk de zegen van de H.E.R.E gevraagd over het schoolwerk.

Misschien vraagt een lezer zich af of ze in Kampen dan nooit ruzie hebben. O jawel. Bij voorbeeld als studenten na een nachtelijke vergadering niet op college komen. Of knikkebollend met alles instemmen wat de prof zegt. En als bij het introduceren van nieuwe studenten ietwat terroristisch wordt opgetreden, zijn er wel eens wat strubbelingen. Maar niet in die mate dat er soldaten ontslagen dienen te worden, zoals in de vorige eeuw nogal eens gebeurde. Eerder groeit hun aantal.

■ Vreemdelingenlegioen

Want aan de soldatenschool lopen de laatste tijd steeds meer buitenlanders rond. Met name Amerika en Korea zijn goed vertegenwoordigd. Voorlopig blijft de voertaal aan school nog gewoon Nederlands, een enkel examen daargelaten.

■ Andere (front)soldaten

Al krijg je in Kampen een speciale training, daarom kun je je nog niet isoleren van de andere (front)soldaten. Want die vechten even hard, al komt dat in De Reformatie wat minder uit de verf.

In Kampen zelf is er gelukkig hartelijk contact tussen studenten en gemeente, en niet alleen op zondag. De studenten organiseren om het jaar een muziekconcours en voetballen nogal eens tegen een delegatie van de kerkeraad, de mannenvereniging of de jeugdvereniging. Een paar jaar geleden kon je op Koninginnedag gemeenteleden, proffen en studenten zien touwtrekken tot ze paars aanliepen. Professor Douma is toen enige tijd uit de roulatie geweest.

Met studenten buiten Kampen is natuurlijk velerlei contact, maar toch worden veel strategische inzichten nog niet voldoende uitgewisseld, zodat enig misverstand aan het front licht kan ontstaan.

En dan zijn er nog die vele, vele anderen die met de Irene-brigade uit Kampen vechten voor de dag met de grote D. Voor hen geldt:

'Wie 't huis bewaakt krijgt evenveel als die aan 't front vecht: elk zijn deel.'

Als je dat ziet, zeg je verbaasd:

'Yea, how they set themselves in battle-ray I shall remember to my dying day.'

Reinder van Wijnen

⁵ Zie *Almanak FQI* 1982, blz. 179.

⁶ Zie H.J. Schilder, *In Sion is het Woord nabij*, Groningen 1976, blz. 24-37.

⁷ Zie J. Bunyan, *The Holy War*, in The Author's address to the Reader. Vertaling (van A.J. Kers): 'Ja, hoe zij zich toenschikten tot de slag, dat weet ik nog op mijnen stervensdag'.

Het dispuut H.E.R.O.S. vierde in 1980 zijn 25e lustrum met o.a. een rondrit door Kampen 'vol van vreugd en vrolijkheid'.